

DE LANDEIGENAAR

LTO-voorzitter Ger Koopmans:

**'ZONDER VOLDOENDE
GROND KUN JE NIET
EXTENSIVEREN'**

Hoogleraar Theo Spek
'Terug naar verweving
van landbouw en natuur'

Bloemententoonstelling
redt Landgoed Keukenhof

Multifunctionele
landbouw groeit sterk

DRIEKLOMP

MAKELAARS EN RENTMEESTERS

Drieklomp Agrarisch Makelaars - Apeldoornsestraat 95 Voorthuizen - 0342 474000 - info@drieklomp.nl - www.drieklomp.nl

rechargeable and unstoppable.

Vraag meer informatie op en ontvang een gratis miniatuur Leffert

Leffert voertuigen

- 100% elektrisch en met kenteken
- Maatwerk mogelijkheden
- Geen BPM of bijtelling

Ervaar onze elektrische werkpaarden

FRISIAN MOTORS BV

Leidijk 1b 9243 WH Bakkeveen

www.frisianmotors.com

info@frisianmotors.com

Onzekerheid verdragen

De essentie van vrijheid is dat je invloed hebt op je eigen leven en je omgeving. Veel mensen ervaren die invloed als onvoldoende. Dat roept mentale spanningen op en mensen raken vervreemd van zichzelf. De gevoelens van frustratie uit zich op tal van manieren; van bovenmatige consumptie tot vormen van excessief dominant gedrag. De Duitse filosoof Erich Fromm schreef hier veel over midden vorige eeuw. Het gaat er volgens hem niet om dat wij ons veilig voelen, maar dat wij de onzekerheden van het bestaan kunnen verdragen.

Ook als particuliere grondeigenaren staan wij voor onzekerheden. In dit nummer van De Landeigenaar krijgt LTO-voorzitter Ger Koopmans de ruimte om zijn visie te geven op de onzekerheden van zijn agrarische achterban, die overigens voor een deel overlapt met die van de FPG. Intussen zijn bijna zes jaar verstreken na de PAS-uitspraak van 29 mei 2019 en zijn talloze rapporten en plannen opgesteld. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied dat een uitweg uit de stikstofcrisis had moeten bieden, is bij de kabinetsformatie gesneuveld. Volgens de Rabobank heeft intussen meer dan de helft van de agrarische ondernemers geen of een tekortschietende natuurvergunning.

Koopmans stelt dat er in ons land nog maar weinig plekken over zijn met ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven. Die mogelijkheden zijn juist nodig om te kunnen investeren in verduurzaming. Grond speelt hierbij een sleutelrol. De beschikbaarheid ervan is nodig om te kunnen werken aan de maatschappelijke opgaven van voedselzekerheid, water, klimaat, natuur, wonen enzovoorts. Naar mijn vaste overtuiging lukt dit alleen als particuliere initiatieven en ondernemerschap worden gestimuleerd. Daarvan is in het Haagse echter nog weinig te merken. Buiten de opkoop van honderden veehouderijbedrijven en investeringen in inrichting en verbetering van bestaande natuurgebieden, is er nauwelijks beweging.

Koopmans zegt terecht dat de bal ook bij de ondernemers zelf ligt: "Voor ondernemers zijn er allerlei transitiepaden die ze zelf kunnen kiezen." Ik ben het met hem eens dat er zeker kansen zijn en dat ondernemers keuzes moeten

maken, ook al zijn er, of eigenlijk juist omdat er zoveel onzekerheden zijn. Vertrouwen op vanzelfsprekende waarden, posities en waardering vanuit het verleden, is niet verstandig. Als ik bijvoorbeeld het Financieel Dagblad van de afgelopen tijd lees, zie ik dat de samenleving de wat ik noem 'zichtbare' vermogensverdeling steeds meer als een groot probleem ziet. In de Tweede Kamer resoneert wat in de samenleving leeft. Je zag dat onlangs ook in het pachtdebat. Daar ging het vooral over verduurzaming en de positie van pachters. Hetzelfde was te zien in het debat over box 3, waar het vooral ging over het spaargeld. Dat is weliswaar belangrijk, maar waarom ging het ook niet over de eigenaren van landbouwgrond en monumenten in box 3? Er zijn nog veel meer voorbeelden.

Duidelijk is dat de positie van grondeigenaren weinig zekerheden kent, terwijl de afgelopen honderd jaar de vermogens in Nederland steeds gelijkmatiger zijn gespreid over de bevolking, als gevolg van welvaartsontwikkeling. Dat de politiek de ruwe randjes van ongelijke vermogensverdeling afvijlt door armoede te bestrijden, lijkt mij zinvoller dan particulier grondbezit in steeds kleinere stukjes te hakken.

Samen kun je meer bereiken

Met ondernemerschap kunnen grondeigenaren inspelen op onzekerheid. We zien de talrijke initiatieven om naast de traditionele inkomstenbronnen pacht en natuurbeheer, ook inkomsten te verwerven uit wonen, energie en recreatie. In de landbouw zien we een sterke opkomst van multifunctionele landbouw, zoals ook in dit nummer te lezen is.

Ook dat gaat niet vanzelf en is niet genoeg. De samenleving is een tanker die je alleen niet van koers kunt veranderen. Waar mensen zich verenigen, samenkomen en zich laten horen kan dat wel.

De FPG is er om grondeigenaren te verenigen.

Het is een bittere noodzaak om in deze tijd met veel onzekerheden samen iets te bereiken, met veel inzet, middelen, initiatief, omgevingsbewustzijn en openheid. Erich Fromm had gelijk: uiteindelijk gaat het om het verdragen van onzekerheden waardoor we in actie kunnen komen en gaan ondernemen.

Mr. Henry Meijdam,
voorzitter FPG

Colofon

De Landeigenaar is een uitgave van Uitgeverij De Landeigenaar B.V. en verschijnt vier maal per jaar. Vakblad De Landeigenaar is tevens verenigingsorgaan van de Federatie Particulier Grondbezit. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

Contact

Uitgeverij De Landeigenaar B.V.
Horapark, Bennekomseweg 43
6717 LL Ede
T 0318-578552
E landeigenaar@grondbezit.nl

Redactie

Gerbrand van 't Klooster, hoofdredacteur a.i.
Ing. Peter van Houweling, eindredacteur
Mr. Johannes ten Cate
Drs. Minou van Dillen MBA
Mr. Frederik Evelein
Mr. Jeroen baron van Wassenae
Dr. Jop Woltjer

Vormgeving

Dock35 Media B.V.

Advertenties

Frank Roosenbeek, Dock35 Media B.V.
Postbus 68, 7000 AB Doetinchem
T 0314 – 35 58 30
frank@dock35media.nl

Abonnementen

Los abonnement (incl. gratis digitaal abonnement) € 52,50
Digitaal abonnement € 42,-
Studentenabonnement (incl. gratis digitaal abonnement) € 29,-
Studenten digitaal abonnement € 23,-
Losse nummers € 14,50
Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tenminste vier weken voor het aflopen van de abonnementsperiode:
E abodl@grondbezit.nl

Dit magazine is gedrukt op PEFC papier.

‘Zonder voldoende grond kun je niet extensiveren’

“Verduurzaming betekent zoveel mogelijk grond beschikbaar houden voor de land- en tuinbouw”, stelt voorzitter Ger Koopmans van LTO Nederland. Het vrijwillig opnemen van normen voor duurzaamheid in pachtcontracten kan ook helpen, maar om te kunnen extensiveren is in de eerste plaats voldoende grond nodig.

6

‘Terug naar verweving van landbouw en natuur’

“We moeten terug naar verweving van landbouw en natuur”, vindt Theo Spek, hoogleraar Landschapsgeschiedenis. Maar niet te snel; er is meer dan twintig jaar voor nodig, net als vroeger bij de ruilverkavelingen.

11

Bloemententoonstelling redt eeuwenoud Landgoed Keukenhof

Zo'n tien jaar geleden hing de toekomst van het kasteel op Landgoed Keukenhof aan een zijden draadje. Het onderhoud werd onbetaalbaar. Nu de Stichting Graaf Carel van Lynden zowel eigenaar is van Landgoed Keukenhof als van de wereldberoemde bloemententoonstelling, is er een goede financiële basis voor het hele landgoed.

17

Sterke groei multifunctionele landbouw

Multifunctionele landbouw groeit als nooit tevoren; met een recordomzet van 1,68 miljard euro in 2023 vormt diversificatie een steeds belangrijkere pijler voor agrariërs. Toch werpen complexe regelgeving en ruimtelijke beperkingen drempels op, waardoor gericht beleid nodig is om deze dynamische sector verder te laten bloeien.

23

Wijzigingen in fiscale transparantie van NSW-bv

Een landgoed of een buitenplaats kan worden ingebracht in een zogenaamde Natuurschoonwet 1928-bv, kortweg NSW-bv. Dit is een bv die als doel heeft de instandhouding van het natuurschoon. Aan een dergelijke NSW-bv is een aantal fiscale faciliteiten verbonden. Recent heeft staatssecretaris Van Oostenbruggen van Financiën daarin wijzigingen doorgevoerd.

29

Verder in dit nummer

14

Agrarische grondmarkt

Sterke stijging agrarische grondprijs

Dr. Jop Woltjer en ing. Martien Voskuilen

15

Vruchtbare initiatieven

Een kwart eeuw voorbereiding

Drs. Hans Kamerbeek

16

Europa

Aan tafel bij dialoog over Europese landbouw

Dr. Jurgen Tack

21

Tuinonderhoud en de subsidie voor woonhuismonumenten

Mr. Frederik Evelein

25

Natuur

Maaitechniek heeft grote invloed op insecten

Maaïke Hoogland

26

Tree Doctor: snel boomziekten en -plagen herkennen

Bas Lerink MSc, drs. Leen Moraal, ir. Jitze Kopinga

en Jasprina Kremers MSc

28

Pachtjurisprudentie

Persoonlijk gebruik door de pachter

Mr. Els Harbers

29

Ontwikkelingen rond fiscale transparantie van NSW-bv

Mr. Frederik Evelein

30

Jong

Lente-themadag JPG over ecologische landbouw

31

Mijn FPG

“De FPG is een bron van kennis en netwerken”

Ing. Peter van Houweling

32

Lobby & Vereniging

Maarten van Voorst Vader

34

Eigenaardigheden

Ode aan de vrijwilliger

Jumelles

‘Zonder voldoende grond kun je niet extensiveren’

“Verduurzaming betekent zoveel mogelijk grond beschikbaar houden voor de land- en tuinbouw”, stelt voorzitter Ger Koopmans van LTO Nederland. Het vrijwillig opnemen van normen voor duurzaamheid in pachtcontracten kan ook helpen, maar om te kunnen extensiveren is in de eerste plaats voldoende grond nodig.

Ing. Peter van Houweling, redacteur
De Landeigenaar

Koopmans is nu een jaar LTO-voorzitter. Hij startte in een voor de agrarische sector uitermate roerige tijd, maar is gewend aan roerige tijden in de sector: “Ik werk al meer dan veertig jaar in en met de land- en tuinbouw in allerlei rollen (kader) en mijn ervaring is dat het eigenlijk nooit rustig is in deze sector, al speelt er nu wel heel veel tegelijk.”

Boervriendelijk kabinet

Kort na zijn start trad het kabinet-Schoof aan, met een grote inbreng van de BBB én een landbouwminister van die partij. Op de vraag of dit kabinet boervriendelijker is dan het vorige, antwoordt Koopmans volmondig ‘ja’.

Wat levert dat op voor boeren en tuinders?

“Er wordt nu beleid gevoerd waarin wij ons heel goed kunnen vinden, maar er moeten nog héél veel stappen gezet worden. Het kabinet zit er pas acht maanden. Er is een enorme druk vanuit de Kamer, maar we hebben veel feiten nog niet op een rij komen steeds rechtelijke uitspraken tussen- door. Ik snap dat een probleem dat in 2019 is ontstaan door een uitspraak van de Raad van State en dus bij het aantreden van het kabinet al vijf jaar bestond, niet in één keer is opgelost.

Ik heb het gevoel dat dit kabinet in staat is oplossingen te vinden die gesteund worden door de Kamer. Wij zullen daar ook een bijdrage aan leveren.”

“Ik ben niet zo dol op invloed van de overheid op grondprijzen”

Die rechterlijke uitspraken maken het wel complexer.

“Dat is wel zo, maar als bestuurder moet je een probleem oplossen wanneer het zich voordoet. Bijvoorbeeld in de Greenpeace-zaak zei de rechter: ‘Als u het anders wilt, moet u de wet wijzigen’. Dat is een open uitnodiging. Die pakken we met beide handen aan om met voorstellen te komen.”

Onzekerheid veehouders

Vooraf melkveehouders zitten al jaren in onzekerheid. Wat moet er gebeuren om dat op te lossen?

“Er zijn weinig plekken waar nog ontwikkelingsmogelijkheden zijn. Ik zie wel dat er hier en daar nog ondernemers zijn die investeren. Melkveehouders worden nu ook nog stevig geraakt door het verlies van derogatie, waardoor de mestafzetkosten stevig gestegen zijn. Gelukkig zijn de melkprijzen ook gestegen. Dat geeft lucht. Maar die lucht zou je eigenlijk moeten kunnen investeren in je eigen bedrijf in plaats van in afzetkosten.

Wij komen met concrete voorstellen waardoor veehouders uit deze situatie kunnen komen.”
(kader: Plan voor aanpassing ...)

Wat is uw visie op verduurzaming van de agrarische sector?

“Voor ondernemers zijn er allerlei transitiepaden die ze zelf kunnen kiezen. Uiteindelijk snapt elke ondernemer dat het verstandig is om te investeren in minder emissie van welke stof dan ook. Ondernemers willen dat zelf ook, ze staan ervoor klaar, maar dan moeten ze wel kunnen kiezen. Dat kan met doelsturing. Het kabinet zet daar zelf ook op in. Doelsturing is ongelooflijk belangrijk. Elke ondernemer is anders, elk bedrijf is anders, elke grondsoort is anders, elk gebied is anders.

*Koopmans: "Wat is
het antwoord van
overheden op de
enorme vermindering
van het aantal
bedrijven?"*

Foto: Peter Nicolai

LTO-voorzitter heeft intrinsieke motivatie

Ger Koopmans (1962) is sinds 1 april 2024 voorzitter van LTO Nederland. Hij heeft zijn hele leven en loopbaan gewerkt met of voor boeren en tuinders en heeft 'een intrinsieke motivatie' om zich voor de beroepsgroep in te zetten.

Hij is een boerenzoon, was zelf melkvee-houder, bestuurder van de Limburgse LTO-tak LLTB en daarna onder meer tien jaar lid van de Tweede Kamer en gedeputeerde voor de provincie Limburg, voordat hij LTO-voorzitter werd.

Daarbij past geen nationale blauwdruk. Daarbij past wel nationale ruimte zodat ondernemers mogelijkheden krijgen om zelf te kunnen kiezen, afhankelijk van hun omstandigheden en hun visie."

Ziet u mogelijkheden om als LTO en FPG in de regio's samen op te trekken bij de gebieds-gerichte processen? Zonder boeren en grondeigenaren komt er weinig op gang in de regio's.

"LTO hecht eraan om samen te werken. Leden van LTO en FPG moeten het doen in de gebieden. Anders dan de TBO's, kunnen zij niet zeggen 'Dit moet gebeuren', zonder dat het voor hen zelf iets betekent. Wij erkennen natuurlijk ook het natuurbelang, maar voor een boer of eigenaar zit het belang veel dichterbij op de huid.

Ik vind het van belang om richting de politiek zoveel mogelijk samen op te trekken met de FPG en ook met de Bond van Landpachters. Er kunnen meningsverschillen zijn over pacht, maar in deze tijd waarin veel krachten actief zijn om de mogelijkheden van de landbouw in te perken, moeten degenen die dat niet willen zich zoveel mogelijk bundelen."

Streep door het NPLG

Hoe moet het verder met de gebiedsprocessen nu het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is afgeschaft?

"Verduurzaming van de sector staat daardoor op een lager pitje, maar het is wel belangrijk om

dat op gang te houden. Duurzaam inrichten van het landelijk gebied is sowieso een bestuurlijke opdracht en verantwoordelijkheid van de provincies, los van de landelijke middelen. Daarvoor hebben de provincies omgevingsvisies gemaakt. Die bieden mogelijkheden om een goede ontwikkeling in het landelijk gebied te bevorderen. Overigens heeft het kabinet wel 2,5 miljard euro beschikbaar gesteld en ik weet dat het voor de provincies al een hele uitdaging is om dat geld op een verstandige manier te investeren in het landelijk gebied.”

Hoe bedoelt u?

“Ik kom op plekken waar mooie plannen liggen, op plekken waar men nog bezig is met plannen maken en ook zijn er gebieden waar de teleurstelling zo groot is dat men nog weinig plannen heeft ontwikkeld. Soms is er ook vreugde dat het NPLG-geld er niet is, omdat verkeerde keuzes dreigden te worden gemaakt; het geld zou alleen naar nieuwe natuur gaan.”

Meer geld biedt toch ook meer mogelijkheden voor verduurzaming van agrarische bedrijven?

“Je hoeft niet alleen aan geld te denken, er is veel meer mogelijk, zoals mensen bij elkaar brengen en het instrumentarium gebruiken dat er al is. Provincies hoeven ook niet alles morgen te realiseren.

Een van de vraagpunten die van belang zijn, is wat er gebeurt met het succes, tussen aanhalingstekens, van de opkoopregelingen? Daar hebben zich 1.700 veehouderijbedrijven voor aangemeld. Wat is het antwoord van overheden op deze enorme vermindering van het aantal bedrijven dat zich aanmeldt? Welke ruimte geven ze aan alternatieven om de economische leefbaarheid van een gebied op orde te houden en hoe gaan ze om met perfecte locaties die vrij vallen? Dat zijn spannende en belangrijke vragen.”

Nadelen opkoopregelingen

Er zijn signalen dat juist goede ondernemers gebruikmaken van de opkoopregelingen.

Plan voor aanpassing juridisch kader stikstofbeleid

LTO heeft met advocatenkantoor Houthoff mogelijkheden uitgewerkt om ‘Nederland van het stikstofslot te halen’. Dit plan omvat vier onderdelen. Ten eerste het terugbrengen van intern salderen in de zogeheten vergoedingsvrije voorttoets en een bijstelling van de rekenkundige ondergrens. Ten tweede het aanbrengen van focus in de natuurherstelopgave en de Kaderrichtlijn Water uit de wet halen. Het derde onderdeel is het invoeren van een legalisatiewet voor PAS-melders en ‘positief geweigerden’. Tot slot een fundamentele herziening van het Natura2000-beleid, door meer focus in doelen en clustering van het Natura2000-netwerk.

“Ik heb het liever over de stallen. Je ziet nu op een aantal plekken dat nieuwere stallen gesloopt worden en oudere blijven staan. Bezien vanuit het maatschappelijk belang is dat zelden de meest verstandige keuze in relatie tot duurzaamheid en dierwaardige veehouderij. Ondernemers mogen uiteraard zelf hun keuzes maken.”

Als gevolg van de opkoopregelingen verdwijnt er grasland en komen er vaak intensieve plantaardige teelten voor terug.

“Ondernemers in de plantaardige teelten werken ook aan verduurzaming. Zij zijn bijvoorbeeld druk bezig met het verminderen van nitraatuitspoeling, iets dat met grasland makkelijker is.”

Per saldo hebben de opkoopregelingen diverse nadelen.

“Door een iets te gejaagde aanpak in het kader van het stikstofbeleid lopen we nu risico's bij het voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water. We hebben in Nederland veel last van het verkokerd werken.

De opkoopregelingen waren destijds echter een begrijpelijke keuze, ook wij hebben daarmee ingestemd. Voordat we echter een volgende stap kunnen zetten, moeten we eerst in beeld krijgen en evalueren wie waar vertrekt en waarom. De wens van de Kamer voor een zo breed mogelijke opkoopregeling lijkt me geen goed idee. Je moet nu juist heel specifiek maken welk maatschappelijk probleem je op welke wijze wilt oplossen.”

Heeft een oplossing per regio uw voorkeur?

“Daar wil ik niet op vooruitlopen. We hebben de minister al verschillende malen gevraagd om inzicht in welke bedrijven en met welke diersoorten er finaal hebben getekend. De minister heeft dat toegezegd, maar het is er nog steeds niet. Ik vind dat onverstandig. Die gegevens moeten zo snel mogelijk naar buiten worden gebracht voordat je een plan kunt maken voor verdere stikstofvermindering.”

Elke vierkante meter is nodig

Er liggen veel claims op het landelijk gebied, maar Koopmans benadrukt dat er juist veel grond nodig is voor de transitie van de veehouderij: “Verduurzaming betekent zoveel mogelijk grond beschikbaar houden voor de land- en tuinbouw”, stelt hij. “Stappen zetten richting meer extensieve of natuurinclusieve vormen van landbouw betekent dat we iedere vierkante meter landbouwgrond hard nodig hebben om doelen te realiseren.” Hij hekelt daarom het gemak waarop sommige partijen praten over landbouwgrond. “We moeten oppassen dat er geen sfeer ontstaat van ‘het kan allemaal wel wat minder met die land- en tuinbouw’. We moeten niet al te gemakkelijk land-

“Uiteindelijk snapt elke ondernemer dat het verstandig is om te investeren in minder emissie van welke stof dan ook”

bouwgronden een andere bestemming geven.”

Dat gebeurde wel steeds meer in het plan ‘Duurzaam Evenwicht’, vindt Koopmans. LTO zette in 2021 een handtekening onder dit plan, samen met VNO-NCW, Bouwend Nederland, Natuurmonumenten en Natuur & Milieu. Maar gaandeweg legden de andere partijen de bal steeds eenzijdiger bij de agrarische sector. Vorig jaar november besloot LTO om het plan niet meer te steunen.

Koopmans: “In het plan stond een claim voor 200.000 hectare landbouwgrond die natuur moest worden, zonder dat het een bijdrage leverde aan de vergunningverlening van bestaande bedrijven. Daar hebben wij niets mee. Dat maakt de verduurzaming alleen maar moeilijker. Je kunt niet enerzijds van de landbouw vragen om te extensiveren en anderzijds bepleiten om honderdduizenden hectare landbouwgrond weg te nemen.”

Hoge grondprijzen

Koopmans noemt de sterk gestegen grondprijzen ook een belemmering voor verduurzaming. “Het

tempo waarmee de grondprijzen stijgen is zorgwekkend. In sommige regio's zijn de grondprijzen zo hoog dat ze alleen nog zijn op te brengen in grootschalige verbanden met bijzondere financieringsconstructies. Dit levert op een aantal plekken overnameproblemen op.”

Moet de overheid ingrijpen?

“Ik ben niet zo dol op invloed van de overheid op grondprijzen, maar we moeten met elkaar wel goed nadenken over de gevolgen van de hoge prijzen en welk antwoord we hierop kunnen geven. Het gaat me nu te ver om heel richtinggevend uitspraken hierover te doen.”

Aan welke voorwaarden moet nieuw pachtbeleid voldoen?

“Allereerst moeten pachtcontracten in stand blijven en niet ineens van rechtswege kunnen veranderen. Langlopende pacht moet je zoveel mogelijk zien te bevorderen. Kortlopende pacht hoort erbij, maar mag niet de norm worden. Daarom moet de mogelijkheid er zijn om voor langlopende pachtcontracten een hogere pacht prijs te vragen. Dan heb je voor een eigenaar ook een meer gegarandeerd rendement en dat verkleint de noodzaak om over te gaan op kortdurende pacht. Ook belangrijk is dat normen voor duurzaamheid vrijwillig opgenomen kunnen worden in een pachtcontract. Dat moet niet centraal geregeld worden; het is overal maatwerk tussen eigenaar en pachter.

Dat kan een bijdrage leveren aan de verduurzaming, maar het beschikbaar stellen van grond zonder voorwaarden is al een bijdrage aan verduurzaming, want zonder voldoende grond kun je niet extensiveren.”

“Je kunt niet enerzijds van de landbouw vragen om te extensiveren en anderzijds bepleiten om honderdduizenden hectare landbouwgrond weg te nemen.”

Foto: Peter Nicolai

Toegewijd partner voor bos, natuur en landschapsbeheer

- ◆ Beheerplanning & Bosontwikkeling
- ◆ Bosinventarisatie & Monitoring
- ◆ Klimaatlim bosbeheer
- ◆ Blessen & Houtmeten
- ◆ Boomveiligheidscontrole
- ◆ Flora & Faunachecks
- ◆ Natuurbrandpreventie
- ◆ Beheerkaarten & GIS
- ◆ Remote Sensing & Advanced GIS
- ◆ Houtverkoop & bosexploitatie

Uw adviseur voor
de beheerpraktijk!

(0317) 76 90 45
info@borgmanbeheer.nl
borgmanbeheer.nl

Beleggingsmaatschappij "Rhoon, Pendrecht en Cortgene" BV

Wij zijn een moderne beleggingsmaatschappij in agrarische onroerende zaken en bieden pacht en erfpacht aan als interessante financieringsvormen voor agrariërs.

Grond omzetten in aandelen of liquiditeit?

Als grondeigenaar kunt u verpachte grond of blooteigendom van percelen landbouwgrond bij ons inbrengen in ruil voor aandelen en/of liquiditeit.

Meer weten?

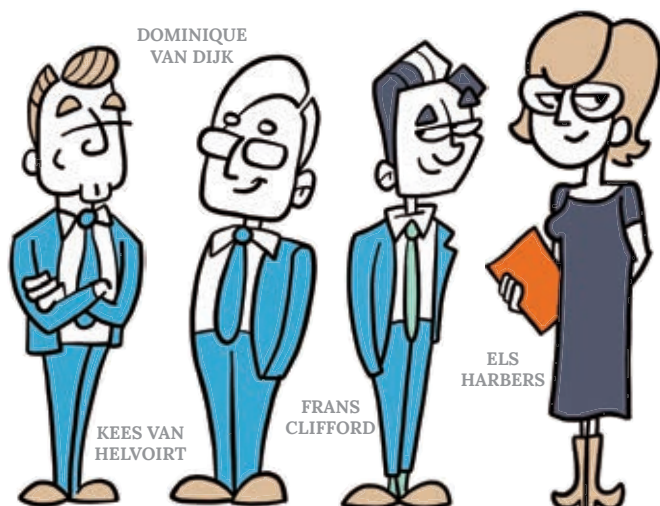
Voor informatie kunt u contact opnemen met:

de heer C.S. van Beuningen
Postbus 193
3950 AD Maarn

T: 0343 43 03 03
E: rpc@teslin.nl
www.beleggingsmaatschappijrpc.nl

VAN GOUD

advocaten voor vastgoed & overheid

**DE JURIDISCHE
PARTNER VOOR HET
LANDELIJKE VASTGOED**

WWW.VANGOUD.NL (026) 443 50 20

Van Eysinga & Oostra c.s. rentmeesters en juristen

Specialisten in:

- Beheer van onroerende goederen
- Aan- en verkopen
- Bestuursrechtelijke procedures
- (Erf)pachtzaken
- Ruilverkavelingszaken
- Taxaties
- Beleggingen
- WOZ-procedures

www.vaneysinga-oostra.nl

Postadres:

Postbus 254 • 8600 AG Sneek

Bezoekadres:

Hegedyk 9 • 8601 ZR Sneek

Tel. 0515-238700 • Fax 0515-238701

E-mail: info@vaneysinga-oostra.nl

Rentmeester RNV

MEESTERS in landelijk ONROEREND GOED

‘Terug naar verweving van **landbouw** en natuur’

“We moeten terug naar verweving van landbouw en natuur”, vindt Theo Spek, hoogleraar Landschapsgeschiedenis. Maar niet te snel; er is meer dan twintig jaar voor nodig, net als vroeger bij de ruilverkavelingen.

Ing. Peter van Houweling, redacteur
De Landeigenaar

Veel mensen zijn somber over de ontwikkeling van het landschap. Spek probeert dat niet te zijn, zegt hij. “Ik wil niet uitstralen dat alles naar de knoppen gaat. Het is een gemengd beeld. Er is wel minder natuur en groen, maar er is nog heel veel waardevol landschap dat het meer dan waard is om voor te vechten.”

De hoogleraar is vooral lovend over de grote diversiteit van het Nederlandse landschap. “Er zijn zeven-tien verschillende landschappen in één klein landje. Dat is meer dan in veel andere landen. Bijvoorbeeld in Duitsland kun je twee uur op de snelweg rijden in hetzelfde landschap. In Nederland zie je elke 20 à 30 minuten een ander landschap.”

Trots op eigen regio

Er liggen veel claims op het buitengebied, zoals voor woningbouw, energie en infrastructuur. Kan het landschap dat aan?

“Het landschap is geen museum, het vernieuwt zich voortdurend. Het meest constante in een landschap is verandering. De talrijke claims geven nu veel druk, maar elke regio is trots op zijn eigen landschap en probeert claims zoveel mogelijk in te passen in het eigen gebied. Mensen en organisaties proberen de eigen identiteit vast te houden, dat is heel belangrijk. Het landschap is sterk verbonden met wie je bent. Iedereen voelt een band met het landschap waar hij is opgegroeid.”

Meer natuur

U pleit voor landschapsinclusieve landbouw. Wat houdt dat in?

“Vroeger zorgden boeren automatisch ook voor de landschapselementen zoals houtwallen en sloten. De laatste dertig tot veertig jaar is dat gescheiden:

Foto: Geert Job Sevink

Hoogleraar Landschapsgeschiedenis

Theo Spek (1963) is hoogleraar Landschapsgeschiedenis en hoofd van het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen. Kenmerkend voor zijn werk is de interdisciplinaire benadering: historische, geografische, bodemkundige, archeologische, ecologische en naamkundige onderzoeksmethoden worden gecombineerd tot een samenhangend verhaal over het landschap. Deze kennis wordt breed toegepast in landschapsbeleid, ruimtelijke ordening, natuurbeheer en erfgoedzorg. Landgoederen spelen in de opleiding en onderzoek van zijn kenniscentrum een belangrijke rol.

er zijn gebieden voor landbouw, met ruimte voor productie, er zijn gebieden voor natuur en voor de groene organisaties, en er zijn stedelijke gebieden. Vaak ligt de natuur op een eigen eilandje en daarbuiten is de landbouw zo intensief dat er bijna geen ruimte is voor natuur, waardoor vogels en vlinders in aantal achteruit zijn gegaan.

Ik pleit voor meer natuur op het platteland. Boeren en natuurbeschermers moeten niet tegen elkaar, maar juist mét elkaar werken. Ik zou graag een landbouw zien die economisch solide is, maar waarbij boeren ook een klein beetje voor natuur zorgen.

“Het landschap is geen museum”

De samenleving moet dat betalen, dus Den Haag, Brussel, de fiscus of de consument, in de vorm van een hogere prijs voor eerlijk geproduceerd en streek-eigen voedsel. Dan blijven er waarschijnlijk wel wat minder boeren over, maar niet extreem veel minder. Het is heel belangrijk dat zo'n operatie in een rustig tempo plaatsvindt, bijvoorbeeld over een periode van meer dan twintig jaar, zodat alle betrokkenen geleidelijk kunnen wennen aan een nieuwe koers. Elk jaar 5 procent verbetering is beter dan 50 procent in één keer te forceren. Eerdere transformaties op het platteland duurden ook vaak decennia en dan is de maatschappelijke onrust veel minder groot."

Collega's van u pleiten ook voor gebieden waar landbouw de ruimte krijgt, omdat Nederland daarvoor een aantal unieke gebieden heeft.

"Dat vind ik ook. Er moeten wel gebieden blijven waar voedselproductie vooropstaat, met export naar de wereldmarkt, bijvoorbeeld de zeekleigebieden. Die zijn zo hoogproductief dat je daar niet te veel laagproductieve functies moet plannen, afgezien van schoon water en een gezonde bodem uiteraard.

Maar dan moet de landbouw daar wel zelf de eigen broek ophouden, met wereldmarktprijzen en subsidie. De subsidies en hogere consumentenprijzen zijn vooral voor de gebieden met meer verweving van landbouw en natuur. Dat geld is voor boeren die landschap onderhouden en natuur en erfgoed beschermen. Bijvoorbeeld in zandgebieden en veenweidegebieden is verweving kansrijker."

Landgoed als voorbeeld

Op landgoederen zijn natuur en landbouw veelal verweven. Is dat een goed model voor de toekomst van het landschap?

"Landgoederen zijn voor mij het beste voorbeeld voor een duurzame toekomst. Ze zorgen al eeuwenlang dat economische activiteiten als landbouw en bosbouw de instandhouding van zwakkere functies als natuur en erfgoed dragen. Dat is een fantastische voorbeeld van duurzaamheidsdenken, mede ook door de enorme continuïteit. Die wordt in veel andere sectoren in onze samenleving zo node gemist. In een landgoed komen alle elementen bij elkaar waar nu zoveel discussie over is: water, stikstof, natuur, landschap en de druk van woningbouw. Ik zie prachtige voorbeelden van landgoederen die vooropgaan in deze integrale benadering."

Kapitale fout gemaakt

Hoe moet het verder nu het NPLG is afgeschaft?

"Er moeten wel gebieden blijven waar voedselproductie vooropstaat"

"Het is een kapitale fout geweest om het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) af te schaffen. Zo'n integrale gebiedsgerichte aanpak was en is een grote stap in de goede richting. Vrijwel alle provincies, van welke politieke kleur dan ook, en vakorganisaties betreuren het zeer dat dit initiatief voorlopig van de baan is. Ik zie het in de nabije toekomst echter wel weer terugkomen.

Provincies en organisaties vinden het vooral jammer omdat het NPLG uitging van een integrale aanpak, niet van een aanpak met een aparte benadering van bijvoorbeeld klimaat of stikstof. Bij een integrale benadering spelen ook het landschap en de geschiedenis ervan een rol. Bij een sectorale benadering dreigt het landschap het slachtoffer te worden. Je ziet de laatste jaren ook dat de stikstofcrisis veel boeren aan het denken heeft gezet. Gek genoeg vooral de oudere boeren. Ook veel jonge boeren zijn inmiddels aan het vergroenen; de meesten zitten echter klem in het systeem."

U ziet een aanpak zoals met het NPLG terugkomen, maar op de korte termijn is die er niet.

"Het is goed om nu per streek met elkaar in gesprek te gaan. We moeten er minstens twintig jaar voor nemen om stap voor stap de goede kant op te bewegen. Er zijn alleen geen organisaties aangewezen of

Spek: "Boeren en natuurbeschermers moeten niet tegen elkaar, maar juist mét elkaar werken."

Foto: Geert Job Sevink

opgericht om zo'n gebiedsproces te kunnen regisseren en de samenhang te overzien, zoals vroeger de landinrichtingsdienst.

Ik geloof heel erg in een aanpak per regio, waarbij veel rekening wordt gehouden met de specifieke kwaliteiten van elke streek. Zo herkent iedereen het eigen karakter. Dat geeft motivatie voor het gebiedsproces.

Ik hoop dat zoiets gaat gebeuren. Dit kabinet móet een integrale en op het platteland breed gedragen oplossing zoeken. Als het nu niet gebeurt, dan met een volgend kabinet."

Niet links of rechts

Maar er is veel polarisatie, ook in de regio.

"Het is niet verstandig dat natuurorganisaties mopperen op boeren. Ze moeten juist investeren in samenwerking met boeren, want juist de verweving van landbouw en natuur levert een optimale biodiversiteit op. Andersom dienen boerenorganisaties respect te hebben voor natuurorganisaties en ook beter met hen samen te werken. Anders kan polarisatie leiden tot een jarenlange patstelling.

De afgelopen tijd heb ik gesprekken gevoerd met gedeputeerden van allerlei partijen, ook van de BBB. De BBB is minder anti-natuur of anti-landschap dan velen denken, want zij houdt van de eigen regio.

Landschap is niet links of rechts en daarom een uitstekend middel om samen een flinke stap verder te komen. Daarom blijf ik hoopvol. Ik hoop ook dat de jonge generatie boeren en natuurbeheerders, én de landschapsdeskundigen die ik nu aan het opleiden ben, samen het verschil gaan maken. Het platteland en de prachtige landschappen zijn dat meer dan waard."

Onderzoek naar landgoederen Noordwest Salland

Hoogleraar Theo Spek van de RUG doet onderzoek naar kansen voor een duurzame toekomst voor zeven landgoederen in de landgoederenzone Heino-Raalte (Ov.). Het initiatief is ontstaan vanuit de eigenaren zelf. De eerste fase van het onderzoek brengt de geschiedenis en de natuur- en cultuurwaarden in beeld. In de tweede fase ontwikkelen de onderzoekers samen met de eigenaren een duurzame toekomst voor de landgoederen.

Het onderzoek is in maart 2025 gestart.

Projectleider Landschap Overijssel werkt in dit project nauw samen met de RUG. OPG-medewerker Sofie Nijland is voor het onderzoek een halfjaar wekelijks drie dagen gedetacheerd bij de RUG. "Het is heel belangrijk om als eigenaren zelf het heft in eigen hand te nemen en niet van bovenaf te laten bepalen hoe je je moet ontwikkelen", vertelt ze. "Veel thema's zoals water of transitie van het landelijk gebied houden niet op bij de landgoedgrens. Daarom is het belangrijk om samen te werken."

Sterke **stijging** agrarische grondprijs

De gemiddelde agrarische grondprijs in Nederland is in het vierde kwartaal van 2024 met 8,8 procent gestegen ten opzichte van het derde kwartaal: van 83.900 euro naar 91.300 euro per hectare. Over heel 2024 kwam de gemiddelde grondprijs uit op 85.300 euro per hectare, 8,2 procent hoger dan in 2023. In het vierde kwartaal is ook veel grond verhandeld.

Dr. Jop Woltjer en ing. Martien Voskuilen,
Wageningen Economic Research

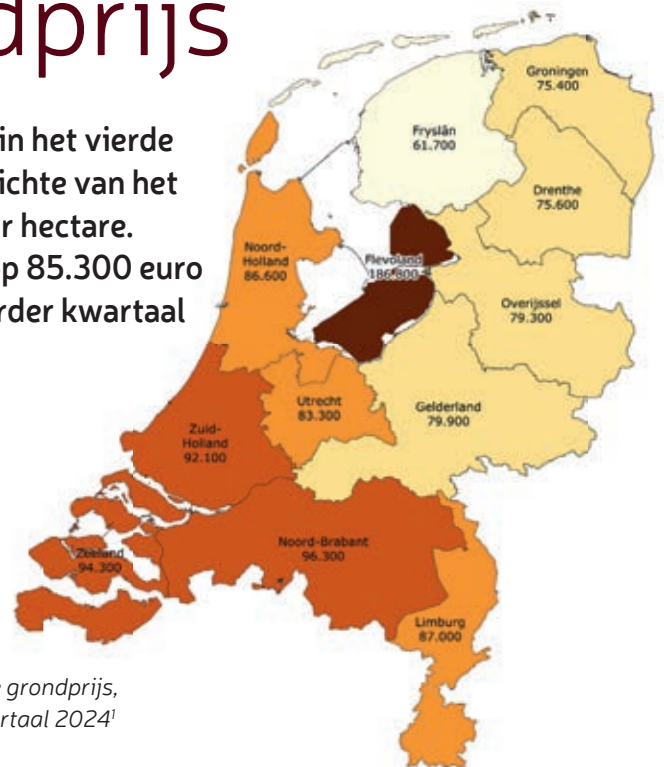
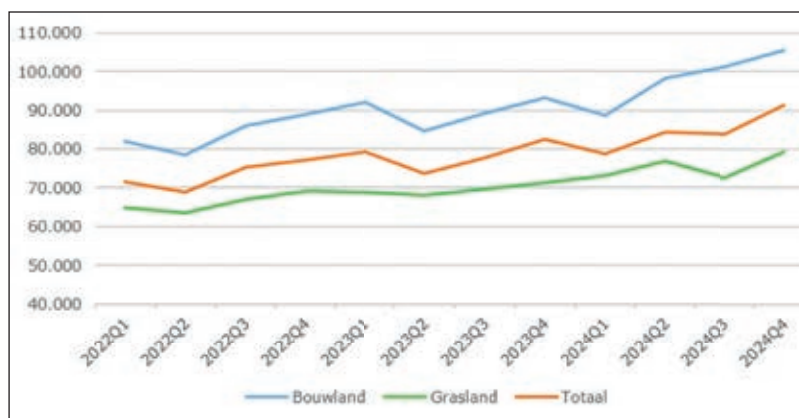
De gemiddelde prijs van bouwland steeg in het vierde kwartaal van 2024 met 4,3 procent naar 105.600 euro per hectare (figuur). Over heel 2024 lag de gemiddelde grondprijs van bouwland op 99.600 euro per hectare, 9,6 procent boven de prijs in 2023 (90.900 euro per hectare).

De gemiddelde prijs van grasland nam in het vierde kwartaal van 2024 met 9,4 procent toe tot 79.300 euro per hectare. Over heel 2024 noteerde grasland een gemiddelde prijs van 76.000 euro per hectare, 9,5 procent meer dan in 2023 (69.400 euro per hectare).

De gemiddelde prijs van snijmaaisland is in het vierde kwartaal van 2024 met 6,2 toegenomen tot 88.300 euro per hectare. De prijs van dit grondgebruik is niet afzonderlijk in het figuur opgenomen, maar is wel onderdeel van het totaalcijfer van landbouwgrond.

In het vierde kwartaal van 2024 is 11.700 hectare landbouwgrond verhandeld, bijna 1.600 hectare (15 procent) meer dan in hetzelfde kwartaal van 2023. In heel 2024 is 31.500 hectare grond verhandeld. Dat is 15 procent meer dan in 2023, toen 27.400 hectare werd overgedragen.

Figuur: Agrarische grondprijs (euro per hectare) naar gebruik en kwartaal

Kaart: Agrarische grondprijs, vierde kwartaal 2024¹

De relatieve grondmobiliteit – de verhandelde oppervlakte afgezet tegen het totaal areaal landbouwgrond – kwam in 2024 uit op 1,75 procent tegen 1,53 procent in 2023.

Provinciale agrarische grondprijs

De gemiddelde agrarische grondprijs liep in het vierde kwartaal van 2024 uiteen van 61.700 euro per hectare in Fryslân tot 186.800 euro per hectare in Flevoland (kaart). In de overige provincies lag de grondprijs tussen 75.400 euro (Groningen) en 96.300 euro per hectare (Noord-Brabant). Terwijl de landelijke agrarische grondprijs in het vierde kwartaal van 2024 met bijna 9 procent is toegenomen, is in de meeste provincies de grondprijs minder hard gestegen of heel licht gedaald (Fryslân). De reden is dat de provinciale kwartaalprijs (kaart) is berekend als het voortschrijdende gemiddelde over vier kwartalen, terwijl de landelijke kwartaalprijs (figuur) de daadwerkelijke prijs van het kwartaal is. Het provinciale voortschrijdende gemiddelde ijlt daardoor iets na op de landelijke kwartaalprijsontwikkeling.

Bron figuur en kaart:

Kadaster en Wageningen Economic Research

Voetnoot:

² De provinciale grondprijzen (kaart) zijn berekend als het voortschrijdend gemiddelde over vier kwartalen. De grondprijs in het vierde kwartaal van 2024 is de gewogen prijs van de kwartalen 2024Q1 tot en met 2024Q4 (ofwel het jaar 2024).

Een **kwart eeuw** voorbereiding

Illustratie: artist impression Groensche Hoeven

Bijna een kwart eeuw geleden - in 2003 - begon hun project voor de bouw van huizen aan een nieuwe natuurwaterplas. De oplevering van de eerste woningen staat gepland in maart 2026, op moment van schrijven.

Drs. Hans Kamerbeek,
ecoloog en journalist

Familie Van Rijckevorsel splitst 35 hectare af van het 335 hectare omvattende Landgoed Beukenhorst te Vught (NBr.) voor een nieuwe economische drager, namelijk Landgoed Groensche Hoeven. Met moeder en zus heeft mede-eigenaar Bibian van Rijckevorsel veel obstakels moeten overwinnen. Op Beukenhorst staan tien rijksmonumenten, zoals een landhuis, diverse pachtboerderijen, een toegangspoort, een keersluis en een park als groen rijksmonument. Het NSW-landgoed ligt in twee gemeenten, namelijk Vught en Boxtel. Grootste inkomstenbron van Beukenhorst zijn de gebouwen die pacht, erfpacht en huur opleveren. Grootste uitgavenposten zijn personeel en onderhoud van gebouwen. Bibian (46) en echtgenote Annemarie (42) wonen hier sinds 2018 met hun kinderen Philou (12), Flynn (10) en Bibi (6). De jonkheer voelt zich verantwoordelijk voor Landgoed Beukenhorst, de bijhorende bv's en alle opstallen. Daarom keerde hij, met vrouw en kinderen, vanuit Amsterdam terug naar de wereld van zijn jeugd. "Ik ken hier elke uithoek van het bos, en alle pachters en andere bewoners op het landgoed."

Partners enthousiast maken

Landgoed Groensche Hoeven ligt aan de Zuidoostzijde van Vught in een oud coulisselandschap. Dertien duurzame huizen omringen straks de helft van de

reeds gegraven waterplas. Het centrum van Vught ligt op 3,5 km. Een geluidswal van 9 meter dempt het geluid van de spoorlijn Vught-Boxtel.

Veel landgoedeigenaren dromen van nieuwbouw als duurzame inkomstenbron. Weinigen krijgen toestemming of kunnen het financieel rondrekenen. Wat hielp? Van Rijckevorsel: "Meer functies faciliteren en diverse problemen oplossen. Dan raken partners enthousiast. Zo krijgt de helft van Groensche Hoeven een natuurbestemming; een vereiste van de Rood voor Groenregeling die nieuwbouw toestaat, mits gecompenseerd door aanleg van nieuwe natuur. Daarbij helpt dat de 4,5 hectare waterplas ook natuur is en de gemeente Vught uiteindelijk zorgt voor beheer van de plas."

"Het eerste gesprek met de gemeente vond plaats in 2006", vertelt Van Rijckevorsel. "Tien jaar later werd het bestemmingsplan vastgesteld. Toen volgde een financiële crisis." Een berekening op de achterkant van een sigarendoos in 2017 maakte de conclusie onafwendbaar: 'niet nu'.

Een jaar later meldde ProRail zich met de gemeente Vught bij het landgoed. De aanleg van een verdiept spoor in Vught dwong tot compensatie. De waterplas bracht uitkomst. Doordat Bibian via waterschap De Dommel wist dat de aangrenzende wijk in Vught-Zuid een probleem had met haar waterhuishouding, werden meer projecten gecombineerd. Het lukte de wethouder om alle betrokken partijen bij elkaar te krijgen om ook dit probleem op te lossen.

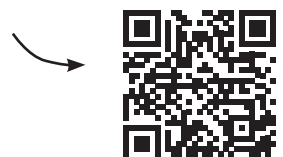
Om de woningen betaalbaar te maken, werden zes van de zeven gesplitst waarmee het landgoed groeide tot 13 woningen. "De bouwgrond wordt niet verkocht maar in erfpacht uitgegeven. Dan blijft het ons bezit en levert het jaarlijks een geïndexeerde geldstroom op."

De lijst van obstakels is langer. Hij noemt bomen die moesten wijken voor de plas. Daar was niet iedereen blij mee. Voor de bouwvergunning waren vele onderzoeken verplicht. "Dat kostte vele duizenden euro's." Vervolgens bleek dat een oude pachter lang geleden een sloot had dichtgegooid met asbest.

Veel functies

Met zijn bedrijf The Estate Office is Bibian verantwoordelijk voor het dagelijks beheer van diverse landgoederen. Hij heeft contact met bewoners, boeren en bestuurders. Hij werkt ook aan het bedenken en realiseren van verdienmodellen voor de landgoederen.

Bibian is onder andere actief voor het Brabants Particulier Grondbezit. Via Castles to Meet organiseert hij vergaderingen en evenementen. Ook heeft hij een participatie in De Koekfabriek. Naast algemeen bestuurslid van waterschap De Dommel, is hij bestuurslid van de landelijke Federatie Particulier Grondbezit.

Aan tafel bij dialoog over toekomst Europese landbouw

Het kostte de voorgaande Europese Commissie bijna vier jaar om tot een georganiseerd overleg te komen met de belanghebbenden die op Europees niveau landbouwers en landbeheerders vertegenwoordigen. Deze 'Strategische Dialoog over de Toekomst van de Landbouw in de EU' werd in september 2023 geïnitieerd door voorzitter Ursula von der Leyen.

Dr. Jurgen Tack, European Landowners' Organization

Deze dialoog bracht 29 experts uit de Europese agrovoedingssector, het maatschappelijk middenveld, plattelandsgemeenschappen en de academische wereld samen om een gezamenlijke visie te ontwikkelen voor de toekomst van de landbouw- en voedselsystemen in de EU. Onze Europese koepelorganisatie, de European Landowners' Organization (ELO) leverde één van de experts rond de tafel, namelijk Thierry de l'Escaille.

Duurzaam en competitief

Het eindrapport werd op 4 september 2024 gepresenteerd aan voorzitter Von der Leyen. Het benadrukt de noodzaak om het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) aan te passen om duurzamere en competitievere voedselsystemen te ondersteunen. Daarnaast wordt het belang van innovatie, kennisdeling en technologische vooruitgang onderstreept om de transitie naar duurzame landbouwpraktijken te versnellen.

Het rapport is opgebouwd rond vijf pijlers:

1. Samenwerken aan een duurzame, veerkrachtige en competitieve toekomst: aanpassing van het GLB om duurzamere en competitievere voedselsystemen te ondersteunen.
2. Op weg naar duurzame agrovoedselsystemen: ondersteuning en bevordering van duurzame landbouwpraktijken.
3. Veerkracht bij transformatie bevorderen: versterking van instrumenten voor risico- en crisisbeheer.
4. Bouwen aan een aantrekkelijke en diverse sector: aandacht voor generatievernieuwing en gendergelijkheid.
5. Een betere toegang tot en het gebruik

van kennis en innovatie: eenvoudigere toegang tot kennis en vaardigheden, en benutting van kansen die digitalisering biedt.

Deze aanbevelingen dienen als leidraad voor de Commissie bij de uitwerking van haar toekomstvisie op landbouw en voedsel.

De ELO stond eerder kritisch ten opzichte van de werkwijze die gehanteerd werd, maar stelde zich gematigd op om het pas opgestarte overleg met de Europese Commissie niet in gevaar te brengen. Inhoudelijk geeft het rapport alvast aan dat om landbouw- en milieuvizies met elkaar te verzoenen een aantal belangrijke dilemma's moeten worden aangepakt.

Nieuw adviesorgaan

In reactie op de bevindingen van de Strategische Dialoog heeft de nieuwe Europese Commissie in december de European Board on Agriculture and Food (EBAF) opgericht. Dit adviesorgaan zal de Commissie adviseren over strategische beleidsontwikkelingen met betrekking tot de visie op landbouw en voedsel, en zal bijdragen aan het bevorderen van een cultuur van dialoog en samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden in de voedselvoorzieningsketen. De EBAF heeft vier doelstellingen. De eerste is hoogwaardige advisering: het adviesorgaan zal de Commissie voorzien van strategisch advies over de toekomst van de Europese landbouw en voedselvoorziening, met inbegrip van de opvolging van het rapport van de Strategische Dialoog over de toekomst van de EU-landbouw. De tweede doelstelling is dialoog en samenwerking. Dit omvat het bevorderen van een cultuur van dialoog, vertrouwen en deelname van meerdere belanghebbenden

Grondeigenaren zijn verzekerd van een stevige impact op het Europese beleid

tussen de actoren in de voedselvoorzieningsketen, het maatschappelijk middenveld en de Commissie.

De derde is bevordering van coherentie. De EBAF zal bijdragen aan het waarborgen van de samenhang en synergie tussen EU-beleid en de afstemming met initiatieven uit de particuliere sector.

De vierde doelstelling is ondersteuning bij beleidsinitiatieven. Hieronder valt het ondersteunen van de Commissie bij het voorbereiden van beleidsinitiatieven op het gebied van landbouw en voedsel en het op verzoek verstrekken van adviezen over specifieke zaken.

Eigenaren vertegenwoordigd

De EBAF bestaat uit dertig lidorganisaties die de landbouwgemeenschap, andere actoren in de voedselvoorzieningsketen en het maatschappelijk middenveld vertegenwoordigen, inclusief gebieden zoals milieu en klimaat, dierenwelzijn en consumentenkwesties. Deze lidorganisaties werden geselecteerd op basis van hun expertise en representativiteit in de Europese landbouwgemeenschap. In totaal waren er 190 kandidaten voor een zetel in de EBAF. Opnieuw is onze Europese koepelorganisatie, de ELO, een van de geselecteerde organisaties. Zo zijn grondeigenaren verzekerd van een stevige impact op het Europese beleid in de komende vijf jaar.

Bloemententoonstelling redt eeuwenoud Landgoed Keukenhof

Zo'n tien jaar geleden hing de toekomst van het kasteel op Landgoed Keukenhof aan een zijden draadje. Het onderhoud werd onbetaalbaar. Nu de Stichting Graaf Carel van Lynden zowel eigenaar is van Landgoed Keukenhof als van de wereldberoemde bloemententoonstelling, is er een goede financiële basis voor het hele landgoed.

Ing. Peter van Houweling, redacteur
De Landeigenaar

Iedereen kent bloemententoonstelling Keukenhof, maar niet iedereen weet dat de tentoonstelling plaatsvindt op het terrein van Landgoed Keukenhof.

De weg van Lisse naar de kust snijdt het landgoed in tweeën: rechts van de weg is in het voorjaar de bloemententoonstelling, links van de weg liggen het kasteel en de andere historische gebouwen. Aan die zijde bevinden zich bijna alle achttien geregistreerde rijksmonumenten op het landgoed.

Graaf Carel van Lynden moest in 1949 wel overtuigd worden voordat er een bloemententoonstelling op het landgoed kon plaatsvinden. Hij was bang dat zijn lusttuin aan de overkant van de weg vernield zou worden. Dat bleek mee te vallen. De tentoonstelling was van begin af aan een succes. In het eerste jaar trok deze al 236.000 bezoekers.

Fusie redt landgoed

Tientallen jaren waren het landgoed, zelf ondergebracht in een stichting, en de bloemententoon-

Keukenhof is eeuwenoud landgoed

De geschiedenis van Keukenhof gaat terug tot de 15e eeuw. Gravin Jacoba van Beieren gebruikte 'Keukenduyn' als jachtgebied voor het nabijgelegen Slot Teylingen, waar ze in ballingschap woonde. In de eerste helft van de 17e eeuw liet de VOC-ondernemer Adriaen Maertensz Block een buitenplaats met landhuis, boerderij, koetshuis en stallen bouwen. Pas later kwam het landgoed in adellijke handen. De Engelse landschapstuin die ontworpen is in 1854 is nog altijd de basis voor het Keukenhofpark van nu.

Het landgoed omvat momenteel 250 hectare.

Directeur Sandra Bechtholt: "De bloemententoonstelling is hét verdienmodel voor het hele landgoed."

Foto: Peter van Houweling

stelling twee losstaande eenheden, vertelt directeur Sandra Bechtholt van de huidige Keukenhof BV in Restaurant de Hofboerderij, op het terrein van het kasteel. Het is een doordeweekse ochtend, maar het restaurant zit bijna vol.

Vanaf het begin huurde Stichting Nationale Bloemententoonstelling jaarlijks een deel van het park van het landgoed voor de bloemententoonstelling. Maar terwijl de bloemententoonstelling floreerde en groeide tot meer dan een miljoen bezoekers, verpauperde het landgoed. De huurprijs voor het terrein van de bloemententoonstelling groeide onvoldoende mee met het aantal bezoekers.

Jan Carel Elias graaf van Lynden die eigenaar was van het landgoed en na zijn dood in 2003 de Stichting Kasteel Keukenhof, had naast de verhuur veel te weinig inkomsten voor goed onderhoud en voor restauratie van het kasteel en de andere

Conservator Charlotte Ebers: "Het kasteel laat vier eeuwen geschiedenis aan de bezoeker zien."

Foto: Peter van Houweling

historische gebouwen. Er kwam steeds meer achterstallig onderhoud. Langzamerhand werd de situatie nijpender.

Uiteindelijk lukte het de burgemeester van de gemeente Lisse om de stichtingen van het landgoed en van de bloemententoonstelling te laten fuseren. Sinds 2016 is er één eigenaar, namelijk de Stichting Graaf Carel van Lynden. In de Keukenhof BV vallen zowel het beheer en de exploitatie van het landgoed als van de bloemententoonstelling.

Grote verbouwing

Even later loopt Bechtholt naar het kasteel, waar

Stichting Graaf Carel van Lynden is eigenaar

De Stichting Graaf Carel van Lynden is eigenaar van Landgoed Keukenhof en van de bloemententoonstelling. Na het overlijden van de laatste kasteelheer van Landgoed Keukenhof in 2003, J.C.E. (Carel) graaf van Lynden, kreeg de naar hem vernoemde stichting het eigendom en daarmee de verantwoording voor de instandhouding van het landgoed.

Sinds 2016 is stichting Graaf Carel van Lynden eigenaar van landgoed Keukenhof en van de bloemententoonstelling en heeft de verantwoording voor de instandhouding van het hele landgoed. De stichting is enig aandeelhouder van Keukenhof BV die verantwoordelijk is voor het beheer en de exploitatie van het landgoed en de bloemententoonstelling.

conservator Charlotte Ebers ons ontvangt in de huidige 'minisalon'. Aan de wand hangen onder andere portretten van de laatste eigenaar, graaf Carel van Lynden, en van zijn eerste en tweede echtgenote. De ruimte was vóór de grote verbouwing in de 19e eeuw ontvangstkamer, naast de toenmalige hoofdingang. Bij die verbouwing is de hoofdingang verplaatst van de noordkant naar de westkant van het kasteel.

Het landgoed heeft vele eigenaren gekend, vertelt Ebers. In 1809, een tijd dat in de kuststreek veel landgoederen werden gesloopt, kocht Johan Steengracht van Oostcapelle het hele landgoed voor 7.500 gulden. Hij geeft het toenmalige herenhuis Keukenhof nieuwe glans. Zijn dochter Cecile Marie gaat er wonen en erft het later. Ze trouwt met baron van Pallandt en start een grote verbouwing. "Cecile Marie barones van Pallandt laat het landhuis transformeren tot een kasteel. Tijdens deze verbouwing wordt de hoofdingang van de noord naar de westkant verlegd en komen er zes torens rondom het oorspronkelijke gebouw", vertelt Ebers met bewondering voor zo veel daadkracht.

De verbouwing is klaar in 1866. Cecile Marie heeft wat ze wil: een kasteel met allure. Haar dochter Cornelia Johanna trouwt met graaf Van Lynden. Vanaf dat moment tot 2003, het jaar waarin de

*Cecile Marie barones van Pallandt liet het landhuis transformeren tot een kasteel. Tijdens deze verbouwing is de hoofdingang verplaatst en komen er zes torens rondom het oorspronkelijke gebouw.
Foto: Keukenhof*

laatste graaf van Lynden overlijdt, is het landgoed in handen van de graven Van Lynden.

Tweede Wereldoorlog

Ebers heeft in de jaren dat ze voor Keukenhof werkt een schat aan informatie verzameld over de geschiedenis van het kasteel. Ook informatie die de van oorsprong Duitse conservator niet had verwacht. In de Tweede Wereldoorlog is het kasteel door de Wehrmacht geannexeerd en was er in het Keukenhofbos een lanceerinrichting van V1-raketten gericht op Engeland. “Ik ben geschrokken van de grote rol van het landgoed in de oorlog”, zegt Ebers. “Dit was een hoofdkwartier. Van hieruit werden de aanvallen op Engeland gecoördineerd. Het is heel bijzonder hoeveel zichtbare sporen van de Duitse bezetting bewaard zijn gebleven. Het kasteel laat vier eeuwen geschiedenis aan de bezoeker zien. Dat maakt het voor mij heel waardevol.”

Even later laat ze tijdens een rondleiding zien vanuit welk kamertje bovenin het kasteel de lanceringen werden aangestuurd. “Hier werd op de knop gedrukt.” Vanuit het raam kijk je in de richting waar de lanceerinstallatie stond. Het kamertje is nog ingericht als een kantoor van de Duitse officieren. Op de deur en de wand staan

Bloemententoonstelling wereldberoemd

In 1949 bedacht een groep toonaangevende bloembollenkwekers en -exporteurs het plan om op het landgoed een tentoonstelling van voorjaarsbloeiende bloembollen te maken. In 1950 ging het park voor het eerst open. Het was direct een succes. In 2024 vond de 75e editie plaats. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Margriet opende die jubileumeditie. De bloemententoonstelling omvat 32 hectare. Keukenhof is ‘het showvenster voor de Nederlandse tulpensector’. Jaarlijks komen er 1,4 miljoen bezoekers uit meer dan 100 landen. Daarvan komt 80 procent uit het buitenland.

Keukenhof is dit jaar geopend van 20 maart tot en met 11 mei.

nog Duitse woorden en op het behang zitten nog bruine strepen van een lekkend dak.

Zo lek als een mandje

Graaf van Lynden heeft na de oorlog niet meer permanent in het kasteel gewoond. Hij was er nog

De bloemententoonstelling is te bezoeken van 20 maart tot en met 11 mei. Foto: Keukenhof

wel regelmatig voor vakanties en voor grote diners met jachtgezelschappen.

De graaf sterft in 2003 en legateert bij testament het kasteel en het landgoed aan een stichting die in 2016 naar hem vernoemd wordt. "Dat is het kasteel zoals we het gekregen hebben en dat is het moment tot waar we restaureren", vertelt Ebers. "We gaan niet terug naar de 17e eeuw. We laten in het kasteel alle tijden tegelijk zien: de 17e eeuw, de 19e eeuw en de 20e eeuw, zoals het kamertje voor de V1's."

Voor bezoekers zijn er wekelijks rondleidingen waarbij ze vrijwel het hele kasteel betreden. "Dan is 98 procent van het kasteel te zien", verzekert de conservator. "Dat is bijzonder."

Op het moment dat de stichting het kasteel en het landgoed gelegateerd kreeg, was het 'verpauperd', vertelt Ebers. "Het was zo lek als een mandje." Meerdere grote restauraties waren noodzakelijk. Veel subsidies van de RCE en van regionale overheden maakten de restauraties mogelijk.

LAM-museum

In het park van Kasteel Keukenhof staat ook het LAM museum. Supermarktfamilie Dirk van den Broek bouwde dit museum. De stichting tekende in 2012 een erfpachtovereenkomst voor vijftig jaar met de Jan van den Broek Foundation, de stichting waarin de kunstcollectie van de familie Van den Broek is ondergebracht. LAM is een afkorting van Lisser Art Museum.

Het museum heeft een moderne bouwstijl die een sterk contrast vormt met het eeuwenoude kasteel.

Om de kosten van het kasteel te dekken, werd het 'massief commercieel verhuurd'. Soms waren er bijeenkomsten of feesten met meer dan 200 mensen. Om alle ruimten te kunnen benutten, bleef bijvoorbeeld geen slaapvertrek intact. Veel authentieke inrichtingen verdwenen in die tijd.

Tijdens de jaren 2010 tot en met 2015 hing het voortbestaan van het kasteel aan een zijden draadje. "Dat waren financieel héél lastige jaren", zegt directeur Bechtholt.

Goed verdienenmodel

Allerlei plannen werden bedacht om aan voldoende inkomsten te komen, zoals een grote kerstmarkt en vakantiehuisen. Maar het verdienenmodel van het landgoed verbeterde pas echt na de fusie van de stichtingen. Daarna volgden hoognodige restauraties aan de bijgebouwen en in het kasteel, die nooit eerder hadden plaatsgevonden. "Zonder die fusie was het landgoed niet te onderhouden geweest", zegt Ebers stellig. Bechtholt: "De bloemententoonstelling is hét verdienenmodel voor het hele landgoed. Dáár wordt het geld verdiend. Aan deze kant van de weg proberen we kostendekkend te organiseren."

De bepaling in het testament dat het landgoed in stand gehouden moet worden en dat er geen onderdelen vervreemd mogen worden, maakte het voor het stichtingsbestuur lange tijd niet makkelijk, maar Bechtholt is achteraf blij dat die bepaling er is. "Daarom is het nu nog intact. Anders zou je toch gaan vervreemden."

Bechtholt wil nu een volgende stap zetten en de verhalen naar boven halen. "Er is heel veel te vertellen over de achttien monumenten die nog bijna volledig intact zijn en over de natuur op het landgoed. Die helpt bij het verdienenmodel, maar is niet het hoofddoel."

Tuinonderhoud en de **subsidie** voor woonhuismonumenten

Komen de onderhoudskosten van een tuin behorende bij een monumentale boerderij voor subsidie in aanmerking als de tuin niet is beschreven in het monumentenregister? De Raad van State deed hier recent een uitspraak over.

Mr. Frederik Evelein,
redacteur De
Landeigenaar

Particuliere eigenaren van rijksmonumenten met een woonfunctie kunnen jaarlijks subsidie aanvragen voor de kosten die zij het voorgaande kalenderjaar gemaakt hebben voor de instandhouding van hun rijksmonument (hierna: woonhuissubsidie). De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) behandelt de subsidieaanvraag.

De woonhuissubsidie is recent met vier jaar verlengd. De subsidieregeling liep tot 1 januari 2026 en loopt nu tot en met 2028. In 2025 is een bedrag van 52,5 miljoen euro beschikbaar, evenveel als in de voorgaande jaren.

Ondanks dat deze subsidie al een aantal jaren geleden geïntroduceerd is, lopen nog steeds discussies over welke kosten subsidiabel zijn. Een van de kostenposten die vaker vragen oproept, betreft de onderhoudskosten van een tuin bij een rijksmonument. Wanneer zijn deze kosten subsidiabel? De Raad van State heeft hier op 15 januari jl. een uitspraak over gedaan.

Monumentenregister is bepalend

Aan de Raad van State werd in hoger beroep de

vraag voorgelegd of de onderhoudskosten van een tuin behorende bij een monumentale boerderij voor subsidie in aanmerking kwamen. Van belang daarbij is dat de tuin niet was beschreven in het monumentenregister. In het geschil ging het erom of het een harde vereiste is dat een tuin expliciet beschreven staat in het monumentenregister om voor een subsidie in aanmerking te komen.

De Raad van State bevestigde dat op grond van de Leidraad subsidiabele instandhoudingskosten, subsidie kan worden verkregen voor de onderhoudskosten van een (mee)beschermde tuin die bij een woonhuismonument hoort. In de Leidraad zijn onderhoudskosten van groene monumenten immers subsidiabel gesteld. Het moet dan wel gaan om een tuin die is aangewezen als onderdeel van een woonhuis-rijksmonument of als afzonderlijk groen monument.

In de onderhavige casus was de tuin niet genoemd in de omschrijving in het monumentenregister. De tuin was ook niet aangewezen als afzonderlijk groen monument. De Raad van State oordeelde dan ook dat terecht geen subsidie was verleend voor de

Ook kosten van het schoonmaken van het schilderwerk komen nu voor subsidie in aanmerking

onderhoudskosten van de tuin.

Deze uitspraak van de Raad van State heeft ook geleid tot een verduidelijking in het Besluit vaststelling beleidsregels instandhoudingssubsidies woonhuis-rijksmonumenten. De woonhuissubsidie blijft sowieso in beweging. Ook dit jaar heeft een aantal (kleinere) wijzigingen plaatsgevonden voor wat betreft de subsidiabele kosten.

Niet in geschil, maar wel van belang is de functie van de tuin. Alleen die onderdelen van de tuin die in directe relatie staan tot de woonfunctie komen voor subsidie in aanmerking. Vaak wordt daarbij gerefereerd aan een tuin zoals deze te vinden is bij villa's. Publiekelijk toegankelijke onderdelen van de tuin komen niet voor subsidie in aanmerking. Denk daarbij aan boomgaarden, parken en lange oprijlanen.

Nieuwe verruimingen

Vanaf dit jaar zijn er enkele verruimingen in de regeling. Zo komen ook de kosten van het periodiek schoonmaken van het schilderwerk nu voor subsidie in aanmerking. Het schoonmaken verlengt immers de levensduur van het schilderwerk en is dus een vorm van onderhoud.

Er wordt geen woonhuissubsidie verstrekt voor verduurzamingsmaatregelen. Dit is niet veranderd. Wel is een kleine tegemoetkoming geïntroduceerd voor een minimale aanpassing aan glas en kozijnen indien dit de duurzaamheid ten goede komt. De aanpassing is toegestaan als dit gebeurt op een bij het venster passende wijze en met een in stijl passende glassoort. Als voorbeelden worden genoemd kierdichting bij houten kozijnen of een koudebrug-onderbreking bij stalen kozijnen.

In de Leidraad is sinds dit jaar meer aandacht besteed aan voorbeelden die inzichtelijk moeten maken welke kosten wel of niet voor subsidie in aanmerking komen. Het kan dus de moeite waard zijn om de Leidraad weer eens te bekijken om te voorkomen dat een subsidie over het hoofd wordt gezien.

Advertentie

Ontvang tot 38% subsidie

voor het onderhoud dat u in 2024 aan uw woonhuis rijksmonument heeft uitgevoerd.

Als subsidiespecialist Woonhuissubsidie help ik u graag
Tom Bosman

Ga naar klement-rentmeesters.nl/whs2025 of scan de QR code om vast te stellen of u in aanmerking komt voor subsidie.

Verleen ons NU opdracht, dan zorgen wij dat uw aanvraag voor **30 april** wordt ingediend. Vraag snel uw offerte aan.

Het aanvragen is secuur werk, want een aanvraag moet in één keer goed zijn. Hoe mooi is het als onze erfgoedadviseurs u deze zorg uit handen nemen en de complete aanvraag indienen? We kennen de regels erg goed en halen het maximale bedrag aan subsidie voor u op.

Klement Rentmeesters. **Voor de toekomst van uw monument.**

Laatste kans

Klement
RENTMEESTERS

- Al meer dan 450 monument-eigenaren gingen u voor
- Al 15 jaar ervaring met het aanvragen van onderhoudssubsidies
- Vorig jaar gemiddeld € 14.000 subsidie per aanvraag toegekend

98,5%
succesvol

Sterke groei multifunctionele landbouw

Multifunctionele landbouw groeit als nooit tevoren: met een recordomzet van 1,68 miljard euro in 2023 vormt diversificatie een steeds belangrijkere pijler voor agrariërs. Toch werpen complexe regelgeving en ruimtelijke beperkingen drempels op, waardoor gericht beleid nodig is om deze dynamische sector verder te laten bloeien.

Dr. Jop Woltjer,
Wageningen Economic
Research

De omzet van multifunctionele landbouw in Nederland blijft groeien. Van 2020 tot 2023 steeg de omzet met 665 miljoen euro naar 1,68 miljard euro (figuur 1). Ruim een derde van de agrarische bedrijven combineert tegenwoordig traditionele landbouwactiviteiten met aanvullende diensten zoals zorglandbouw, recreatie en boerderijverkoop. Dit blijkt uit recent onderzoek van Wageningen Social & Economic Research (WSER) en cijfers van LTO Nederland.

Deze ontwikkeling toont aan dat agrariërs steeds vaker kiezen voor diversificatie om hun inkomsten te vergroten en risico's te spreiden.

Economische pijler

Multifunctionele landbouwactiviteiten spelen een steeds grotere rol binnen de agrarische sector. Vooral melkveehouders, graasdierbedrijven en akkerbouwers kiezen voor deze aanvullende verdienmodellen. Boerderijverkoop is de grootste activiteit met een omzet van 595 miljoen euro, gevolgd door zorglandbouw (450 miljoen euro) en recreatie (362 miljoen euro). Andere snelgroeiende sectoren zijn

Boerderijverkoop is de grootste activiteit met een jaarlijkse omzet van 595 miljoen euro. Foto: iStock

agrarische kinderopvang (158 miljoen euro) en agrarisch natuurbeheer (116 miljoen euro). De sterke groei van deze sectoren kan deels worden verklaard door de stijgende vraag naar lokale en duurzame producten, de toenemende behoefte aan zorgvoorzieningen op het platteland en de professionalisering van recreatieve en educatieve diensten op agrarische bedrijven. Zo heeft zorglandbouw de afgelopen jaren geprofiteerd van een stijging in WLZ-vergoedingen en een groeiende vraag naar gespecialiseerde zorg. Boerderijverkoop kende een forse omzetgroei door de populariteit van streekproducten en de toename van middelgrote verkooppunten die beter bestand zijn tegen inflatie en stijgende kosten.

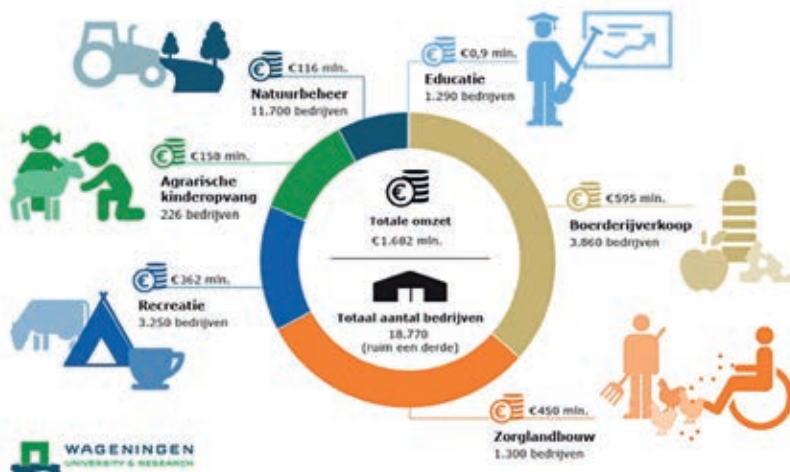
Knelpunt: ruimtelijke ordening

Ondanks de positieve economische trend lopen agrariërs tegen uitdagingen aan. Een belangrijke drempel is het ruimtelijk beleid, waarbij het verkrijgen van vergunningen en het inpassen van activiteiten in bestemmingsplannen vaak complex is. In een LTO-enquête onder multifunctionele boeren werd ruimtelijke ordening als het grootste knelpunt benoemd voor verdere groei van deze sector.

Daarnaast ondervinden agrariërs belemmeringen op het gebied van wet- en regelgeving. De verschillen tussen gemeenten in de interpretatie van bestemmingsplannen en vergunningsprocedures zorgen voor onzekerheid bij ondernemers. Hierdoor kunnen innovaties en uitbreidingen binnen de multifunctionele landbouwsector worden vertraagd.

Multifunctionele landbouw in Nederland

Omzet per activiteit in de multifunctionele landbouw in 2023

Figuur 1 Omzet per activiteit in de multifunctionele landbouw in Nederland in 2023

**WE REGELEN HET
VOOR U VAN A TOT Z**

OVERWATER

VASTGOED-
ADVIES

TAXATIE

RENTMEESTER-
SCHAP

Door actief rentmeesterschap en een up-to-date contractbeheersysteem heeft u zélf online zicht op uw grond- en pachtzaken.

Wilt u weten wat dit voor u kan betekenen?
Pieter Kerkstra (pkerkstra@ovtr.nl) laat u dit graag zien.

Kerkstraat 54
3291 AM Strijen

078 - 674 94 94
info@ovtr.nl

OVTR.NL

Rentmeester

VLNN **Rentmeesters**

**Wij kennen
de waarde
van bijzonder
vastgoed**

beheer | advies | taxatie | makelaardij

Driebergen 0343 21 40 00
Leur 024 66 33 459
vlenn.nl

Van der Hoeven Bosbeheer
Toegewijd partner van onze
bossen, natuur en landschap

Dagelijks beheer

Beheerplan & -advies

Bleswerk & dunningspaden

Houtverkoop & directievoering

Bosaanplant

Begeleiding vrijwilligersgroepen

Lezing & excursie

Ecologie & monitoring

www.vanderhoevenbosbeheer.nl
info@vanderhoevenbosbeheer.nl | Arnhem

FPG

**Log in op Mijn FPG voor
exclusieve informatie**

Leden van de FPG kunnen nu op hun persoonlijke profielpagina **Mijn FPG** op **www.grondbezit.nl** alle informatie vinden over hun lidmaatschap en actuele informatie over grondbezit. Bovendien zijn daar nummers van De Landeigenaar in te zien. Handig als u wat zoekt over een bepaald onderwerp.

Vragen over Mijn FPG?
Mail naar communicatie@grondbezit.nl
of bel 0318 - 578 550.

Maaitechniek heeft **grote invloed** op insecten

Graslanden en bermen hebben te maken met een te hoge stikstoflast. Een veelgebruikte methode om de negatieve effecten daarvan tegen te gaan, is maaaien. Alle stikstof die in de vegetatie zit, voer je daarmee af. Maar met de huidige hoge stikstofdepositie lijkt het weleens 'maaaien tegen de klippen op'.

Maaïke Hoogland,
VBNE & OBN Natuur-
kennis

Wanneer je als terreinbeheerder het idee hebt dat je altijd maar moet blijven maaaien, is een ernstig gevolg van het vele maaaien dat insecten elke keer een klap te verduren krijgen. Soms heel letterlijk als de maaier de dieren direct dood, maar ook doordat maaaien het voedsel en de waardplanten voor insecten verwijdert; zo wordt de schuilgelegenheid voor insecten weggevaagd waardoor zij een gemakkelijke prooi worden.

In een OBN-onderzoek is gekeken op welke manier een beheerder voldoende kan maaaien en toch ook rekening kan houden met insecten. In een veldexperiment van mei 2024 is getest hoe verschillende maaimachines en -hoogten de overleving van insecten beïnvloeden.

Extra verstoring

Uit zowel het literatuuronderzoek als het veldexperiment blijkt dat maaibeheer een zorgvuldige afweging vereist van ecologische, economische en praktische aspecten. Maaitechnieken spelen hierin een cruciale rol. Klepelmaaiers met afzuiging blijken het meest schadelijk voor insecten, terwijl messenbalken en schijvenmaaiers zonder afzuiging een betere keuze zijn. Bij gebruik van machines zonder directe afzuiging is het echter wel nodig om later terug te komen om het maaisel af te voeren, wat ook weer een verstoring van het terrein en de insecten betekent. En natuurlijk tijd en dus geld kost.

Gefaseerd maaaien waarbij slechts een deel van het gebied tegelijk wordt gemaaid, kan een effectieve manier zijn om de biodiversiteit te bevorderen. Dit biedt insecten de kans om te ontsnappen naar een vergelijkbare habitat, maar vraagt om een zorgvuldige afweging van de timing en de kosten voor herhaaldelijk beheer.

Innovatie

De resultaten laten ook zien dat het belangrijk is om beheerstrategieën af te stemmen op de spe-

Klepelmaaiers met afzuiging blijken het meest schadelijk voor insecten, terwijl messenbalken en schijvenmaaiers (foto) zonder afzuiging een betere keuze zijn. Foto: Kars Veling

cifieke omstandigheden van een locatie. Factoren zoals verkeersveiligheid, bodemtype, voedselrijkdom en doelsoorten spelen hierbij een belangrijke rol.

Tot slot concluderen de onderzoekers dat innovatie in maaimachines en -technieken noodzakelijk blijft om de impact voor insecten verder te verkleinen. Het combineren van nieuwe technologieën met bestaande beheermethoden, zoals het zogeheten sinusbeheer en gefaseerd maaaien, kan helpen om ecologische doelen en duurzaam gebruik van natuurterreinen te verenigen.

Meer informatie:

- Veldwerkplaats insectvriendelijk maaibeheer, 16 april:
- Brochure Insectvriendelijk maaibeheer met beslisboom voor de beste maaimethoden:
- Onderzoeksrapport 'Maaïen tegen de klippen op':

Situatie A

De bladeren van een esdoorn worden ernstig aangevreten.

1 Aantasting van

- ✓ Bladeren

2 Soort beschadiging

- ✓ Ontbladering

3 Herkenning aantasting

- ✓ Harige grijsbruine rups (40-75 mm lang)

Resultaat

De boom wordt aangetast door de rups van de plakker.

Op Tree Doctor vind je hier meer informatie over.

Tree Doctor: snel boomziekten en -plagen herkennen

Via de website www.treedoctor.nl kan iedereen snel vinden met welke boomziekte of -plaag in bomen je te maken hebt. De aantastingen zijn onderverdeeld naar vier types: insecten, infectieziekten, abiotische factoren en diversen.

Bas Lerink MSc¹,
drs. Leen Moraal¹,
ir. Jitze Kopinga² en
Jasprina Kremers MSc³

¹Wageningen Environmental Research

²Kopinga Boomadvies

³Borgman Beheer
Advies

De boomsterfte in het Nederlandse bos is de afgelopen jaren flink toegenomen. Naast droogtes, overmatige regenval, bodemverzuring en het ouder worden van de bossen zijn ook insecten, schimmels en andere aantastingen hier debet aan.

Bekende voorbeelden zijn de letterzetter (*Ips typographus*) die vanaf 2018 grote schade veroorzaakte in fijnsparopstanden en het vals essenvlieskelkje (*Hymenoscyphus fraxineus*) dat massale essentaksterfte veroorzaakt sinds 2010.

Afhankelijk van de omstandigheden, zoals weers-extremen, kunnen ziekten en plagen opeens de kop opsteken. Na het natte voorjaar van 2024 is er nu bijvoorbeeld veel scheutsterfte van den, veroorzaakt door de schimmel *Sphaeropsis sapinea*, te zien in de bossen.

Niet alle ziekten ongewenst

Om ongewenste aantastingen te voorkomen of te verminderen is het essentieel tijdig een diagnose te stellen. Of een aantasting 'ongewenst' is, hangt natuurlijk af van de doelstellingen voor het bos. Niet alle insecten en schimmels zijn schadelijk en bomen kunnen ook een belangrijke biodiversiteitsbijdrage leveren als gastheer voor insecten, schimmels en andere soorten flora en fauna. Ook uit biodiversiteitsoogpunt is het waardevol om bijzonderheden makkelijk te kunnen determineren en achtergrondinformatie over de soort te verkrijgen. Een soort als de dennenwolluis zorgt bijvoorbeeld voor opvallende witte waspluisjes bij de naaldaanzet op een twijg, maar in bosverband zal dit voor de boom zelden tot noemenswaardige schade leiden. En een infectieziekte zoals meeldauw op eiken of inktvlekkenziekte van de esdoorn kan door bladverkleu-

ring het idee geven dat de boom doodgaat, maar ook hiervan herstelt een volwassen boom meestal zonder veel productieverlies.

Snel herkennen

Www.treedoctor.nl is de grootste Nederlandse informatiebron voor het diagnosticeren van boomziekten en -plagen en andere bijzondere verschijnselen. Via een beslisboom ontdek je snel met welke boomziekte of -plaag je te maken hebt.

Ga op de site naar 'Diagnose' en kies voor het betreffende boomgeslacht. Vervolgens kies je voor het deel van de boom waarop de aantasting zichtbaar is: stam, takken, wortelhals, bladeren/naalden of jonge scheuten. Daarna worden verschillende aantastingsbeelden getoond, waarna uiteindelijk de diagnose volgt. Bij de diagnose wordt een beschrijving getoond van de betreffende aantaster, met daarin foto's en informatie over bijvoorbeeld levenscyclus, schadebeeld en mogelijke verwarring met andere aantastingen.

Via het hoofdmenu kan er onder 'Aandoeningen' ook direct gezocht worden naar een specifieke aantasting. Deze zijn onderverdeeld naar vier types: insecten, infectieziekten, abiotische factoren en diversen. Nog niet alle bestaande c.q. denkbare aantastingen (zoals alle houtrot veroorzakende schimmels) zijn in Tree Doctor opgenomen. Het is daarmee geen alles dekkend naslagwerk, maar wel een hulpmiddel in de diagnostiek.

Ook nieuwe ziekten

Op Tree Doctor kunnen ook nieuwe boomziekten en -plagen worden toegevoegd. Studenten van de Hogeschool Van Hall Larenstein doen verkenningsstudies, waarmee in kaart wordt gebracht welke boomziekten en -plagen op dit moment al problematisch zijn in andere Europese landen. Ook wordt onderzocht in hoeverre deze soorten in Nederland voor schade zouden kunnen zorgen. De resultaten van deze studies zullen op een aparte pagina op Tree Doctor worden geplaatst.

Voor een uitleg video over het gebruik van Tree Doctor ga je naar het YouTube kanaal van de Gereedschapskist KlimaatSlim Bos- en Natuurbeheer, via de QR-code.

Situatie B

Afgestorven scheut van den, met zwarte pikkels op de naaldbasis.

2 Aantasting van

- ✓ Jonge scheut

3 Soort beschadiging

- ✓ Verdroging, verdorring

4 Herkenning aantasting

- ✓ Zwarte pikkels op de naaldbasis

Resultaat

Dit is takscheutsterfte van den (*Sphaeropsis sapinea*). Op Tree Doctor vind je hier meer informatie over.

Persoonlijk gebruik door de pachter

In de wet is neergelegd dat een pachter verplicht is zich ten aanzien van het gebruik van het gepachte als een goed pachter te gedragen¹. In de rechtspraak is deze norm verder ingevuld. Het betekent onder meer dat de pachter het gepachte persoonlijk moet gebruiken. Een pachter handelt niet als een goed pachter wanneer hij een samenwerkingsverband aangaat in een zodanige vorm dat hij feitelijk het gepachte niet langer zelf exploiteert.

Mr. Els Harbers, advocaat bij Vangoud Advocaten

Een recente uitspraak van de pachtkamer van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden laat mooi zien hoe deze regel getoetst wordt².

Een pachter pacht percelen landbouwgrond met een oppervlakte van 15 hectare van de Staat (Rijksvastgoedbedrijf). In 2000 heeft de pachter de Staat toestemming gevraagd om met een ander bedrijf te mogen samenwerken. Die samenwerking bestond er destijds uit dat hij van de technische kennis en knowhow van een ander bedrijf gebruik zou gaan maken en ook van de inzet van hun specifieke verzorgings- en oogstwerktuigen en de bewaarcapaciteit. De pachter gaf in dat verzoek echter aan dat hij nog steeds zelf de werkzaamheden zou uitvoeren.

Daarop is als reactie van de Staat gekomen dat daarvoor geen toestemming nodig was, omdat de nadruk erop lag dat de pachter persoonlijk betrokken zou blijven. In 2022 heeft de Staat echter ontbinding gevorderd, omdat de pachter het gepachte niet meer persoonlijk gebruikt.

Samenwerking met een derde

Het eerste verweer van de pachter is dat hij in 2000 toestemming heeft gekregen van de Staat voor samenwerking met een derde en dat er daarom geen verplichting was het persoonlijk te gebruiken. Dat verweer gaat volgens het Hof niet op. Uit het verzoek uit 2000 volgt niet dat het een verzoek was om toestemming om het gepachte niet meer persoonlijk te hoeven gebruiken. Ook

blijkt uit het antwoord dat de Staat dat niet op deze wijze heeft opgevat.

Vervolgens wordt beoordeeld of er sprake is van persoonlijk gebruik. De Staat heeft een aantal gegevens aangevoerd waaruit volgt dat er sprake is van een zeer beperkte betrokkenheid van de pachter bij de exploitatie van het gepachte. Die gegevens zijn volgens het Hof onvoldoende gemotiveerd betwist. Het gaat om de volgende omstandigheden:

- Er zijn gedurende een aantal jaren gewassen geteeld, gezamenlijk met een derde. Dit betekent dat het bouwplan bepaald wordt door het teeltschema van een ander bedrijf;
- Er is niet gebleken van overleg of gezamenlijke beslissingen met deze derde;
- De Gecombineerde Opgave wordt op naam van pachter ingediend, maar ondertekend door de derde en correspondentie daarover wordt aan het e-mailadres van de derde gezonden;
- Uit de afrekening met de derde blijkt een beperkte betrokkenheid van de pachter (inbreng grond, aankoop kunstmest en gewasverzekering);
- De pachter heeft een beperkt machinepark dat volledig is afgeschreven en waarin niet geïnvesteerd wordt;
- Er is bij de pachter gebrek aan eigen kennis voor hoogwaardige teelten;

Het Hof komt tot de conclusie dat er geen sprake is van persoonlijk gebruik. Dat betekent dat de pachter tekortschiet in

de nakoming van zijn verplichtingen als pachter.

Ontbinding overeenkomst?

De volgende vraag is dan of de tekortkoming ook dient te leiden tot ontbinding van de pachtovereenkomst. Het Hof heeft te beoordelen of de tekortkoming de ontbinding rechtvaardigt.

De pachter verweert zich dat de Staat de afgelopen twintig jaar niet is komen kijken, de Staat had hem eerst een waarschuwing moeten geven. Ook dat verweer slaagt niet, onder meer omdat de pachter zelf een gesprek met de Staat heeft afgehouden en categorisch geweigerd heeft stukken te overleggen die inzicht boden in de bedrijfsvoering.

De Staat heeft er belang bij dat pachters zich aan hun pachtovereenkomst houden. Dat belang weegt in dit geval voor het Hof zwaarder dan het belang van pachter bij voortzetting van de pacht. De pachtovereenkomst wordt dus ontbonden.

Voetnoten:

¹ Artikel 7:347 Burgerlijk Wetboek

² Pachtkamer Hof Arnhem-Leeuwarden 15 oktober 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:6387

Ontwikkelingen rond de fiscale transparantie van de NSW-bv

Een landgoed of een buitenplaats kan worden ingebracht in een zogenaamde Natuurschoonwet 1928-bv, kortweg NSW-bv. Dit is een bv die als doel heeft de instandhouding van het natuurschoon. Aan een dergelijke NSW-bv is een aantal fiscale faciliteiten verbonden. Recent zijn daarin wijzigingen doorgevoerd.

Mr. Frederik Evelein,
redacteur De Landeigenaar

Een van die faciliteiten is de zogenaamde fiscale transparantie van de vennootschap. Deze transparantie houdt kort gezegd in dat de bezittingen en schulden van de vennootschap worden toegerekend aan de aandeelhouders. Op deze manier kunnen de aandeelhouders profiteren van de vrijstellingen in de inkomstenbelasting en de Successiewet. De aandeelhouders hebben dus geen aandelen, maar een landgoed of een buitenplaats.

De regels rondom deze fiscale transparantie leken een zekerheid. Het is dan ook opmerkelijk dat recent een tweetal besluiten zijn gepubliceerd die aan de ene kant deze transparantie uitbreiden en aan de andere kant beperken. Het gaat om een zogenaamd Kennisgroepstandpunt van de Belastingdienst en een besluit van staatssecretaris Van Oostenbruggen van Financiën na een beroep op de hardheidsclausule.

Certificering van aandelen

Een kennisgroep van de Belastingdienst heeft namelijk een besluit gepubliceerd over de certificering van aandelen van

een NSW-bv. Indien de aandelen in een NSW-bv worden gecertificeerd, vindt een splitsing plaats van het juridische en het economische eigendom van de aandelen. Niet duidelijk was of dit tot gevolgen zou hebben voor de fiscale transparantie. De kennisgroep heeft nu aangegeven dat als de uitgereikte certificaten te vereenzelvigen zijn met de aandelen in een NSW-bv, de certificering van de aandelen in het NSW-lichaam geen gevolgen heeft voor de fiscale transparantie binnen de inkomstenbelasting. De aandeelhouder kan een beroep blijven doen op de betreffende vrijstellingen van de inkomstenbelasting. Door de publicatie van dit standpunt heeft de kennisgroep een al langer bestaande onzekerheid weggenomen. In een kennisgroep van de Belastingdienst zitten experts op een bepaald terrein. Een standpunt van een kennisgroep is na publicatie onderdeel van het beleid van de Belastingdienst. De standpunten geven uitleg aan wet- en regelgeving in een specifiek geval en zijn bindend voor belastinginspecteurs. Hierdoor is het besluit van toepassing op alle NSW-bv's die aandelen willen certificeren.

Transparantie achterwege laten

In een recent besluit deelt staatssecretaris Van Oostenbruggen mee dat hij de hardheidsclausule heeft toegepast bij een NSW-bv. Hij keurde goed dat de verplichte fiscale transparantie van een NSW-bv achterwege gelaten kon worden. Het ging om een persoon die twee bv's bezat. Een daarvan was een NSW-bv, de andere had een (zakelijke)

lening verstrekt aan de NSW-bv.

Door de fiscale transparantie van de NSW-bv had dit tot gevolg dat deze lening fiscaal gezien tot een onredelijke uitkomst zou leiden, namelijk tot bijtelling van fictief voordeel. Door met een beroep op de hardheidsclausule af te zien van de transparantie, kon dit onbedoelde fiscale nadeel worden voorkomen.

In het besluit merkt de staatssecretaris op dat bij de invoering van de wet het nauwelijks denkbaar werd geacht dat transparantie 'ten nadele van belanghebbenden zou werken'.

Die inschatting van destijds maakt volgens de staatssecretaris de weg vrij voor het achterwege laten van de transparantie door toepassing van de hardheidsclausule in gevallen waarin transparantie nadelig is.

Fiscale transparantie nadelig?

De vraag is alleen of dit is vol te houden. In meer gevallen zal de transparantie nadelig kunnen uitvallen. Denk daarbij aan alle onzekerheden rondom de heffing in box 3 van de inkomstenbelasting. Vaker zal de fiscale transparantie nu niet gunstig uitvallen. Het lijkt niet de bedoeling dat in al die gevallen een beroep kan worden gedaan op de hardheidsclausule. Met alle ontwikkelingen in de belastingheffing van landgoederen en buitenplaatsen, zal dit nog wel een vervolg krijgen.

Kijkend naar deze besluiten over de fiscale transparantie van de NSW lijkt deze regeling toch iets minder transparant dan altijd werd gedacht.

**De regels rondom de
fiscale transparantie
leken een zekerheid**

Lente-themadag JPG over ecologische landbouw

De vereniging Jong Particulier Grondbezit is de jongerentak van de FPG. Onze leden zijn van 18 tot en met 35 jaar en komen uit het hele land. Zo'n vier keer per jaar organiseren we activiteiten om te leren over alle aspecten van grondbezit, en natuurlijk ook voor de gezelligheid. Het lidmaatschap is gratis; per activiteit vragen we meestal wel een bijdrage.

Onze winterborrel was op zaterdag 15 februari. Deze keer kwamen we samen in de hoofdstad om vooruit te kijken op het komende jaar en natuurlijk om bij te kletsen. Er werd gelachen, geproost, en kennisgemaakt met weer een aantal nieuwe leden van onze groeiende vereniging. We deelden niet alleen persoonlijke verhalen, maar bespraken ook ideeën voor toekomstige activiteiten. Al met al was het een geslaagde en gezellige avond die de betrokkenheid binnen de vereniging verder versterkte.

Themadag ecologische landbouw

Onze eerstvolgende activiteit is onze Lente-themadag op 12 april. We zullen dan samenkomen in Overijssel om te leren over grondbeheer, met deze keer een extra focus op ecologische landbouw.

In de ochtend zullen we te gast zijn bij de familie Overesch in Raalte (OV.), die al eeuwenlang op dezelfde grond boert en ons alles kan vertellen over de geschiedenis, het heden en de toekomst van de landbouw. In de middag zijn we vlakbij te gast bij de familie Van Voorst tot Voorst die ons over het reilen en zeilen van Landgoed Den Alerdinck II zal vertellen.

Leergang Opvolging

We zijn in gesprek zijn met de FPG over een nieuwe editie van de Leergang Opvolging, en met de jongeren van rentmeestersorganisatie NVR over samenwerking verderop in het jaar. Zodra er hierover meer bekend is, delen wij dit natuurlijk met onze leden.

Hopelijk zien we weer veel bekende en nieuwe gezichten op 12 april in Overijssel.

Het JPG bestuur:

Alanya den Boer

Louis Hendrix

Gijs Smits van Oyen

Odilia van Voorst tot Voorst

De JPG bezoekt op de Lente-themadag onder meer Landgoed Den Alerdinck II.

Foto: Odilia Van Voorst tot Voorst

Word lid!

- 18 t/m 35 jaar
- Gratis lidmaatschap; bijdrage per activiteit
- Updates in de Whatsapp-groep, op IG en per mail
- Scan de QR-code voor het aanmeldingsformulier

“De FPG is een **bron van kennis** en netwerk”

Ing. Peter van Houweling,
redacteur De Landeigenaar

Namen: Maarten van Essen (links op de foto) en Christiaan van Maasdijk

Eigenaren van: “Landgoed 't Kruis in Nederweert-Eind (LI), samen met 41 andere aandeelhouders.”

FPG-lid sinds: “Halverwege de jaren '80.”

Grootste passie: “Het landgoed beheren en ontwikkelen, zodat het voor de volgende generaties van onze familie een bron van rust en aangenaam verpozen blijft. Financiële gezondheid en goede verhoudingen binnen de familie zijn daarbij essentieel. We vinden het vak van landgoedbeheer zo interessant dat we beiden de rentmeestersopleiding in Velp volgen.”

Grootste zorg: “Het ontwikkelen van een zonnepark gaat voor een tweede pijler in ons verdienmodel zorgen, naast het verpachten van onze landbouwgronden. We zijn er bijna, maar het blijft spannend, omdat we afhankelijk zijn van allerlei factoren in de markt en binnen de overheid. Daarnaast blijven de veranderingen in de pachtwet een punt van aandacht.”

De FPG is voor ons: “Een zeer nuttige belangenbehartiger en een bron van kennis en netwerk.”

Foto: Lé Giesen

“Financiële gezondheid en goede verhoudingen binnen de familie zijn essentieel.”

Maarten van Voorst Vader, public affairs FPG

Respect voor eigendom

Plannen voor box 3 strijdig met NSW

Op 20 februari jl. heeft in de Tweede Kamer een commissie-debat plaatsgevonden over de toekomst van het box 3-stelsel. De FPG heeft zorgen over de voorgestelde plannen met betrekking tot de Wet werkelijk rendement. Staatssecretaris Van Oostenbruggen van Financiën heeft aangegeven dat het realistisch is dat deze nieuwe wet per 1 januari 2028 in werking zal treden.

In de wet wordt voorgesteld dat bij vervreemding (bijvoorbeeld verkoop, schenking en erven), met de Belastingdienst afgerekend zal worden over de waardevermindering van het bezit. Dat geldt ook voor landgoederen en landbouwgronden. Als deze wet op deze wijze doorgaat, kan dit betekenen dat geleidelijk aan vele landgoederen uit elkaar zullen vallen om de belastingen te kunnen betalen. Dit is strijdig met de NSW-beginselen. Immers die wet is juist bedoeld om de landgoederen bij elkaar te houden.

Onder leiding van FPG-voorzitter Henry Meijdam adviseert de werkgroep Fiscaliteit ons over de gevolgen voor onze leden en bespreken we verschillende oplossingsrichtingen. Met deze waardevolle inhoudelijke kennis kunnen we de onderbouwde zorgen uitten bij de ambtenarij op de ministeries van Financiën (Belastingdienst), LVVN (NSW) en OCW (erfgoed), alsmede de Tweede Kamer.

Foto: Mark Bos

Zoals het er nu naar uitziet houdt de staatssecretaris vast aan zijn standpunten. De komende maand(en) zal worden toegewerkt naar een concreet wetsvoorstel, waarbij de FPG een stevige vinger aan de pols houdt op zowel ambtelijk als politiek vlak om de belangen van eigenaren te borgen.

Goed Rentmeesterschap

Recente stikstofuitspraak raakt leden FPG

De stikstofcrisis raakt ook veel leden van de FPG. De rechterlijke uitspraak in de door Greenpeace gewonnen rechtszaak tegen de Staat, doet daar nog een schep bovenop.

Er is een flink aantal FPG-leden dat Natura2000-gebieden tot hun bezit mag rekenen, dan wel daaraan grenst. De leden maken zich zorgen over de natuurkwaliteit en zien daarin graag verbetering.

Ook maakt de FPG zich zorgen over de financiële gevolgen van de stikstofcrisis. Wat doet het voortduren ervan, bijvoorbeeld met de pacht prijzen op den duur? Als door kostbare stikstof

maatregelen en een flinke extensivering de rendementen in de landbouw verslechteren, zal dat de pacht prijzen kunnen aantasten.

In het stikstofdebat lopen opvattingen, al dan niet wetenschappelijk onderbouwd, door elkaar. Vaak zijn deze opvattingen overgoten met visies op de inrichting van ons land en de rol en positie van de landbouw en boerengezinnen.

Het zijn belangrijke thema's die FPG-leden raken, niet alleen in hun belangen, maar ook in de waarden die zij belangrijk vinden en willen doorgeven.

Highlights

Nieuwe pachtregels voor verduurzaming landelijk gebied

De FPG onderstreept als een van de zogenoemde veldpartijen de noodzaak van herziening van de pachtregelgeving en heeft haar *position paper* bij de Tweede Kamer ingediend.

De voorstellen van staatssecretaris Rummenie van LNV in de pachtbrief van 20 december 2024 zijn een goede stap. Op belangrijke onderdelen zullen evenwel nog aanpassingen nodig zijn, zodat pacht ook voor de verpachter een aantrekkelijk instrument kan zijn om samen met de pachter bij te dragen aan een economisch gezonde en duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied.

De FPG stelt onder meer dat langdurende pachtrelaties de norm dienen te zijn, dat er meer juridische ruimte nodig is voor duurzaamheidsvoorwaarden in pachtcontracten en dat voor gronden met de bestemming en inrichting natuur, voorgesteld wordt om de pachtvorm Natuurpacht te introduceren, met een minimale contractduur van zes jaar.

Het *position paper* pacht is te downloaden in Mijn FPG door daar te klikken op 'Bibliotheek FPG'.

Pacht moet ook voor de verpachter een aantrekkelijk instrument zijn om bij te dragen aan een economisch gezonde en duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied.

Foto: Ries Bosch

Landgoed Singraven. Foto: Wikimedia Commons

Vereniging

Landgoeddag op Landgoed Singraven

De komende editie van de FPG Landgoeddag is op zaterdag 12 april 2025 tussen 10 en 15 uur op het Overijsselse Landgoed Singraven van de Stichting Edwina van Heek. Hier wordt historie en innovatie gecombineerd met een recreatiemodel: een landgoed vol inspiratie.

Op deze Landgoeddag geven verschillende sprekers uit beleids- en ervaringsperspectief toelichting op de kansen en uitdagingen bij een VAB of nieuwbouwtraject op het landgoed. Hoe is vrije ruimte in te zetten om nieuwe ontwikkelingen te realiseren? Hoe kan men erven herontwikkelen voor de instandhouding van het landgoed? Hoe kan de grondeigenaar een rol spelen bij de woningbouwopgave? Er is ruim tijd voor vragen en gesprek.

Ode aan de vrijwilliger

Op veel plaatsen in onze samenleving zijn vrijwilligers actief. Ze hebben geen vast dienstverband. Ze zijn -vaak zonder vergoeding- bereid om zich te verbinden aan werkzaamheden ten behoeve van personen of maatschappelijke organisaties. De helft van het totaal beschikbare werk in Nederland wordt door vrijwilligers gedaan, gemiddeld zo'n 4,5 uur per week. Daarmee stutten zij sociale verbanden zoals die te vinden zijn in de zorg, sport, kerk, musea, niet-gouvernementele organisaties zoals milieu- en natuurverenigingen, het onderwijs enz. Ook bestuurswerk zonder vergoeding is als vrijwilligerswerk te kwalificeren.

Vrijwilliger-zijn komt voort uit humanitaire overwegingen, behoefte aan sociale contacten, gemeenschapszin en de behoefte iets bij te dragen aan zaken van algemeen of maatschappelijk belang. Vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend: je wordt geacht afspraken na te komen en serieus aan de slag te gaan. Wederkerigheid staat centraal. Je levert arbeid en krijgt als beloning een voldaan gevoel dat uit je bijdrage voortvloeit.

Vrijwilligers zijn voor een deel ouderen. Zij hebben immers -vooral na hun pensionering- meer vrije tijd. Je hoort vaak hoeveel plezier ze hebben, individueel of in een grotere groep. Terzijde: ook mantelzorg is puur vrijwilligerswerk, maar hier heeft de 'vrije' wil een eigen kleur. Je bent door ziekte of gebrek van een naaste op het pad van gratis hulp en bijstand terechtgekomen. Zwaar werk, waaruit desalniettemin vreugde te halen valt.

Inzoomend op de particuliere eigenaren van gronden en gebouwen: vrijwilligers zijn vaak onmisbaar om bijvoorbeeld een landgoed in stand te houden. Het onderhoud van het natuurerrein om het huis, de sier- en moestuin, de eventuele landgoedwinkel, catering van gasten, de rondleidingen in het huis: steeds zijn gewenste activiteiten bijna onmogelijk zonder hulp van positief ingestelde medewerkers die zich verwant voelen met huis en plek, én affiniteit hebben met de ideeën van de bewoners of beheerders.

Een buitenplaats of landgoed door de tijd helpen vraagt om ondernemerschap en langetermijndenken. Op de korte termijn eist het de inzet van betrokken familieleden, kennissen, bezoldigde medewerkers én ... enthousiaste vrijwilligers.

Vrijwilligers zijn niet alleen zij die de broodnodige en gewaardeerde 'handen leveren', ook mensen die kennis hebben van de materie of een adequaat netwerk hebben zijn goud waard. In de wereld van de particuliere eigendom kun je denken aan mensen met bestuurlijke ervaring, een kunst- of educatie-achtergrond, kennis van juridische of financiële zaken en ICT; die mondelinge en schriftelijke vaardigheid hebben ten behoeve van de communicatie en public relations, zoals het aandacht vragen voor historie, culturele waarden en tradities. Mensen die passen in de sfeer rond het particulier bezit.

Ze zijn er voldoende, de landgoedeigenaren die bevestigen: zonder onze vrijwilligers zouden we niet weten hoe we ons moeten handhaven in een maatschappelijke omgeving die verhardt, bezuinigt, kostenstijgingen kent, en niet altijd voldoende op de hoogte is van al het goede dat particuliere eigenaren voor het algemeen belang doen.

Vrijwilligers vormen bovendien een nuttige schakel tussen eigenaren en de plaatselijke bevolking, omdat zij ervaringen en kennis verspreiden over huizen en terreinen die fysiek weliswaar dichtbij liggen, maar qua interesse soms mijlenver verwijderd zijn van de directe belevingswereld van stedelingen of dorpelingen.

Een ode aan vrijwilligers is terecht. Ze zijn enthousiast, plichtsgetrouw, regelmatig inzetbaar, geïnteresseerd in het bestendigen van traditionele waarden, betrokken meedenkers over morgen en tegelijk de doeners van vandaag. Vrijwilligers dragen -door hun intrinsieke verbondenheid met het bezit- ieder op een eigen wijze bij aan het instandhouden van belangrijke historische plaatsen in het landelijk gebied. Ze verdienen lof en waardering.

Jumelles

PRODUCTEN EN DIENSTEN

ADVOCATEN, NOTARISSEN EN BELASTINGADVISEURS

Vangoud Advocaten

mr. D.M.H.M. (Dominique) van Dijk
mr. E.H.M. (Els) Harbers
mr. ing. C.F. (Kees) van Helvoirt
mr. H.J.F. (Frans) Clifford
Velperplein 23-25, 6811 AH Arnhem
T: 026-443 5020
www.vangoud.nl

Stomphorst Fiscaal Raadgevers B.V.

Natuurschoonwet / Bedrijfsopvolging /
Fiscaal Advies / Conflictbemiddeling
Contactpersoon: mr. G. (Giel) Stomphorst
Stationsstraat 2A, 6741 DH te Lunteren
T: 0318-230009
E: info@fiscaalraadgevers.nl
www.fiscaalraadgevers.nl /
www.nswspecialist.nl

ADVOCATUUR / ARBITRAGE / ADVIES

't Regthuys

- grondverwerving/erfpacht
- onteigening/planschade/nadeelcompensatie
- landgoederen/monumenten/water

mr. I.P.A. van Heijst
Kerklaan 3, 6891 CL Rozendaal (Gld.)
T: 026-3699470
E: vanheijst@tregthuys.nl
www.tregthuys.nl

ADVOCATUUR EN MEDIATION

Jeroen van Wassenauer, advocaat en mediator

Landgoedgeschillen en familiebedrijf,
overdracht, Family-governance
LinkedIn: <https://nl.linkedin.com/in/jeroen-van-wassenauer-717967>
Tel.: 0624906091
E: jeroen@vanwassenauer.nl
www.jeroenvanwassenauer.nl

WEBDESIGN

Just Schimmelpenninck Websites

Uw landgoed óók mooi op internet
T: 0547-351749
E: just@schimmelpenninck.com
www.schimmelpenninck.com

NATUUR- EN BOSBEHEER

Borgman Beheer

Uw toegewijd partner voor uw bos, natuur en
landgoed. Voor o.a.:
Landgoedbeheer / Blessen en houtmeten /
Beheerplanning / Bosinventarisatie /
Klimaatlim Bosbeheer / Houtoogstbegeleiding
/ Boomveiligheid / Flora en Faunacheck /
Kaartwerk
T: 0317-769045
E: info@borgmanbeheer.nl
www.borgmanbeheer.nl

Van Drie Bosbeheer

Vakkennis en praktijkervaring zijn de inzet om u
op betrokken wijze van dienst te zijn met:
Bleswerk / Beheeradvies / Bosinventarisatie /
Houtverkoop / Training en coaching
Binnenweg 13A, 7011 BR Gaanderen
T: 06-22212767
E: co@vandriebosbeheer.nl
www.vandriebosbeheer.nl

AGRARISCHE MAKELAARS

Doornbosch Clevering Makelaardij

Makelaardij agrarisch onroerend goed.
• aan-/verkoop agrarisch onroerend goed
• aan-/verkoop productierechten
• taxaties agrarisch onroerend goed
• adviserende pacht-/ erfpachtzaken
• begeleiding onteigeningszaken
Borgweg 15, Uithuizen
Postbus 54, 9980 AB Uithuizen.
T: 0595-432314 / F: 0595-432346
www.doornboschclevering.nl

Drieklomp Makelaars en Rentmeesters

Specialisten in het buitengebied
• Bemiddeling bij aan- en verkoop van agrarisch
vastgoed
• Taxaties voor financiering, aankoopbeslissing,
boedelscheiding, successie, belastingdienst,
rechtbank
• Verkoop van productierechten
• Advisering over grond- en (erf)pachtzaken,
herontwikkeling van agrarisch vastgoed
• Advisering bij onteigeningszaken, Natuur-
schoonwet 1928 en landgoederen
• Financiële Dienstverlening (hypotheek,
verzekeringen, pensioenen, vermogensadvies)
Voorthuizen - Nunspeet - Zeist - Laren -
Oosterbeek - Gorssel
T: 0342-474000
E: info@drieklomp.nl
www.drieklomp.nl

Rentmeesters en Makelaarskantoor Midden Nederland Makelaars b.v.

Expertise in:
• Onteigeningen/Schadeloosstellingen
• Woningmakelaardij (Landelijk en Stedelijk)
• Agrarische Makelaardij
• Bedrijfsmakelaardij
• Taxaties RICS/TEGOVA/NVRT/NWWI
• Advisering huur- en pacht
• Agrarische productierechten/bouwrechten
• Ruimtelijke ordening
• Omgevingsvergunning
• Hypotheekbemiddeling
• Aangesloten bij: NVM/NVR/LRGD/DOBS
Vestigingen in Barneveld, Voorthuizen, Putten,
Nijkerk, Ermelo en Harderwijk
Kampstraat 32, 3770 AB Barneveld
T: 0342-420966
E: j.ridderhof@mmn.nl
www.mmn.nl

BELEGGINGSMAATSCHAPPIJEN

Beleggingsmaatschappij "Rhoon, Pendrecht en Cortgene" BV

De heer mr. H.A. van Beuningen
Postbus 193, 3920 AD Maarn
T: 0343-430303
E: rpc@teslin.nl
www.beleggingsmaatschappijrpc.nl

RENTMEESTERS

Van Eysinga & Oostra c.s.

Postbus 254, 8600 AG Sneek
Hegedyk 9, 8601 ZR Sneek
T: 0515-238700 / F: 0515-238701
E: info@vaneysinga-oostra.nl
www.vaneysinga-oostra.nl

Rentmeesters- en Makelaarskantoor Luchtenbelt

De heer G.A. Luchtenbelt
T: 06 54268750
E: info@luchtenbelt.nl
Lid NVM/NVR.
www.luchtenbelt.nl

Rentmeesterskantoor Van Lynden BV

Voor landgoedbeheer en beheer van (landelijk)
vastgoed, advies bij (erf)pachtzaken, aan- en
verkoopbegeleiding
Dorpsstraat 1, 6672 LC Hemmen
T: 0488-451312 / F: 0488-452621
E: info@vanlynden.eu

Noordanus & Partners, Rentmeesters & Adviseurs BV

Taxaties / Advies en bemiddeling
omgevingsrecht / Planbegeleiding en
exploitaties / Beheer landelijk vastgoed /
Pacht- en erfpacht zaken / Natuurschoonwet /
Makelaardij buitengebied / Internationaal
vastgoed
Kastanjelaan 18 - 6666 AD HETEREN
Stationssweg 60 - 3772 VH BARNEVELD
T: 085-4852600
E: info@noordanuspartners.nl
www.noordanuspartners.nl

Overwater Rentmeesterskantoor BV

De heer ing. P. (Pieter) Kerkstra
Kerkstraat 54, 3291 AM Strijen
T: 078-6749494
www.ovtr.nl

Witte Rentmeesters en Makelaars

Burgemeester Vrijlandweg 6
6997 AC Hoog-Keppel
T: 0314-382121
E: info@witterrentmeestersenmakelaars.nl
www.witterrentmeestersenmakelaars.nl

Klement Rentmeesters

Liefde voor monumenten en landgoederen
Landgoed Muyserick:
Maurick 1 | 5261 NA Vught
Rijksweg 4 | 6271 AE Gulpen
T: 043-3233511
E: info@klement-rentmeesters.nl
www.klement-rentmeesters.nl

VLNN Rentmeesters

beheer / advies / taxatie / makelaardij
Puitsestraat 3 - Leur
024 66 33 459
Heidestein 2a - Driebergen
0343 21 40 00
www.vlenn.nl

De Rentmeester NVR

specialist in gebiedsontwikkeling

**KAN OPGAVEN
SLIM MET
ELKAAR
VERBINDEN**

**VERENIGT
TEGENGESTELDE
BELANGEN**

**GAAT VOOR
LANGETERMIJN-
RENDEMENT**

Alleen rentmeesters die aan hoge eisen voldoen kunnen lid zijn van de NVR. De NVR biedt de leden kennisontwikkeling en een inspirerend netwerk om de kwaliteit van de leefomgeving in Nederland te versterken. Altijd met het oog op de toekomst.

In de NVR zijn meer dan 500 deskundigen verenigd. Met onze zoekservice vindt u de rentmeester die bij u past. www.rentmeesternvr.nl/zoekservice